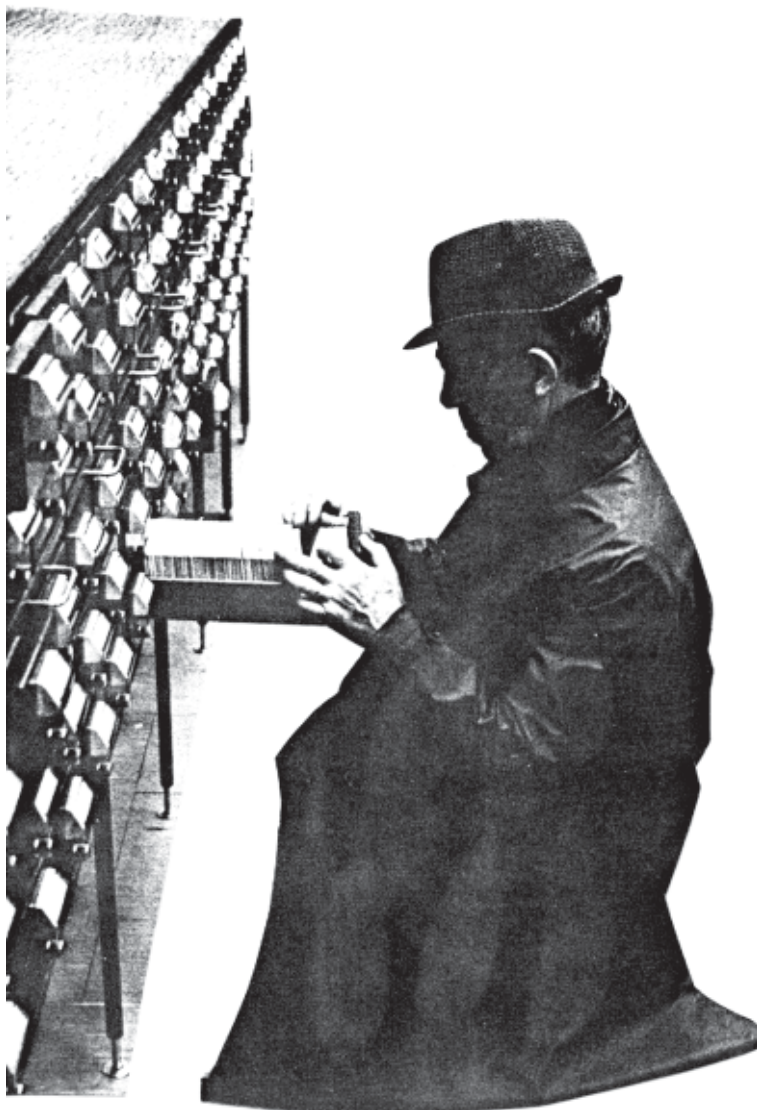

Bibliotekaren

Er «kortkatalog» for bibliotekarer det samme som «mann med hatt og frakk» for allmenheten? Noe sidrompa og avlegs? Symbol på det umoderne? Vi har iallefall maktet kunststykket å samle begge symbolene på samme bilde. Ikke fordi vi ønsker å være umoderne. Men fordi vi er midt inne i en serie med artikler om kat&klass, eller kunnskapsorganisasjon. I forrige nummer skrev avdelingsleder Øyvind Berg på Bibliografisk avdeling ved Universitetsbiblioteket i Oslo om organiseringen av det nasjonale kat&klass-arbeidet. Ørland kommunes biblioteksjef Morten Haugen skrev om kategorisering. I dette nummeret har lederen av Informatikk-biblioteket på Blindern, Knut Hegna, en lengre artikkel om kunnskapsorganisasjon og teknologi. I neste nummer skriver Anne K. Munkebyaune fra Nasjonalbibliotekavdelinga i Rana.

Nå er det liksom opplest og vedtatt at norske bibliotekarer synes kat&klass er kjedelig og at med edb-utviklingen trenger vi ikke bry oss så mye med dette lenger. Det er en sannhet med modifikasjoner. For det første er det en del bekjennende kat&klass-interesserte blant oss. For det andre har jeg kommet over noen skapkat&klass-ere. For det tredje er det nok mange bibliotekarer som bør skjerpe interessen for oppbygging av gjenfinningsapparat. IT-utviklingen stiller oss overfor mange utfordringer når det gjelder organisering og gjenfinning av kunnskap. Den behagelige gjenbruken av katalogdata er bare én del av dette bildet.

Er nå dette noe å komme trekkende med midt i sommerferien? Selvfølgelig er det det! Vi brakte solskinnsbilder fra Alexandria i januar. Hvorfor ikke kat&klass og hatt&frakk i juli? Og så er altså poenget dette: Artikkelen til Knut Hegna er knakende god! Og det er utenkelig at alle Bibliotekarens lesere er enige med ham. Så disse sommernumrene av Bibliotekaren kan du bruke som springbrett for diskusjoner om kat&klass-spørsmål utover høsten.

“Døren aabnedes langsomt, og en høj herre i en elegant, lysegraa overfrakke traadte ind og løftede sin stive hat til en ironisk hilsen. “God aften, min herre.” Det var literaten, underbibliotekar Arne Vuldum, berømt for ikke at have aabnet én eneste skønlitterær, dansk bog de sidste fem aar. I bladet skrev han om udenlandsk litteratur. Som han stod der i sin gennemførte elegance, mindede han ligesom Dante om det utænkeligste af alt: en lastefuld jomfru.” Fra Tom Kristensen: Hærværk. - København : Gyldendal, 1960.

Juli

Tidsskriftet:

«Bibliotekaren» utgis av Bibliotekarforbundet.

ISSN 0804-4147

Trykk: Falch Hurtigtrykk A/S

Redaksjon:

Erling Bergan (redaktør)

Anja Angelskår Mjelde

Cathrine Almaas

Hanne Fosheim

Agnete Gulbraar

Tina Mannai

Klaus Jøran Tollan

Redaksjonens adresse:

Runnen 4, 6800 Førde

Tlf.(jobb): 57 72 25 19

Fax: 57 72 25 01

Tlf.(priv.) 57 82 24 09

Mobiltlf.: 91 31 80 01

E-post:

erling.bergan@ahf.hisf.no

Levering av stoff:

Artikler og annet stoff sendes redaksjonen innen deadline, som e-post eller med vanlig post vedlagt diskett. Vi kan også ta imot fax eller vanlig post uten diskett.

Abonnement:

Abonnement på «Bibliotekaren» i 1997 koster kr. 250,-. Beløpet betales inn til vår postgirokonto 0825.0817062, eller bankgirokonto 6039.05.64093. Merk talongen «Abonnement 97».

Annonser:

1/1 side kr. 1.800,-

1/2 side kr. 900,-

(Annonser sendes redaksjonen.)

Utgivelsesplan:

Nummer: Deadline: Hos medl.:

1 - 1997	20. des.	15. jan.
2 - 1997	29. jan.	12. febr.
3 - 1997	26. febr.	12. mars
4 - 1997	2. april	16. april
5 - 1997	29. april	16. mai
6 - 1997	28. mai	11. juni
7 - 1997	25. juni	9. juli
8 - 1997	6. aug.	20. aug.
9 - 1997	3. sept.	17. sept.
10-1997	1. okt.	15. okt.
11-1997	29. okt.	12. nov.
12-1997	26. nov.	10. des.

Innhold:

Kurs i kommunal sektor

Et av BFs satsingsområder er opplæring av tillitsvalgte. Ettersom vi er en forholdsvis "ny" organisasjon, og vokser, får vi hele tiden tillitsvalgte som har behov for kurs. Noen tillitsvalgte har erfaring fra andre organisasjoner, mens andre ikke har vært aktive i fagforeninger i det hele tatt. Høstens kurstilbud er derfor varierte. *Side 4*

Justeringsoppjøret i staten

Torsdag 26. juni ble partene enige om fordelingen av de midlene som var satt av til sentrale justeringer i staten. Svært mange får ett lønnstrinn ekstra, også mange bibliotekarer. Det har skjedd endringer på alle bibliotekarkodene. Forbundsleder Randi Rønningen går gjennom resultatene. *Side 5*

Bibliotekkunnskap grunnfag i Tromsø

Birgit Larsen på Institutt for språk og litteratur ved Universitetet i Tromsø bekrefter at grunnfag i bibliotekkunnskap skal etableres ved Universitetet i Tromsø fra høsten av. Avgjørelsen om dette kom seint på våren og det arbeides hardt for å komme i mål til semesterstart 20.august. *Side 6*

Nytt forbundsstyre i sving

Landsmøtet i april valgte nytt forbundsstyre i BF. Det har nå 7 faste medlemmer og 5 varamedlemmer. Det nye styret startet arbeidet sitt med et 2-dagers styreseminar og styremøte på Lysebu i midten av mai. Det er ingen tvil om at det er klokt av et nyvalgt styre å ta seg god tid når de møtes første gang. Store linjer og konkret informasjon kan fylle den første dagen, mens den andre dagen gikk med til behandling av styresaker. Vi refererer fra styremøtet i mai, og fra styrets andre møte i juni. *Side 8 og 9*

Ett yrke - to verdener?

Ingeborg er tilbake med "Motzfeldtet" etter et avbrekk. Om hun ikke har skrevet i bladet på noen numre nå, har hun som vanlig fulgt godt med: "I løpet av våren har vi fått informasjon i «Bibliotekaren» om at de to svenske fagforbundene for bibliotekarer har slått seg sammen. Da jeg leste om saken i nr 3/97 («Felles forbund for folke- og fagbibliotekarer i Sverige?»), gjorde jeg meg noen refleksjoner." *Side 11*

Mer informasjon - mindre organisering?

Informatikk-bibliotekets leder Knut Hegna holdt et mye omtalt foredrag på fagreferentseminaret tidligere i år. Med forfatterens samtykke trykker vi det her for Bibliotekarens lesere. Han argumenterer bl.a. for at en økende informasjonsmengde stiller minst like store krav til seleksjon, katalogisering og klassifikasjon som tidligere. *Side 12*

Leder'n	Side 3	Norges www-lover	Side 7
Søndagsåpne bibliotek	Side 4	BF-sekretariatets sommer	Side 7
Nordisk bokbussfestival	Side 5	Java? Javel, ja.	Side 9
Nordisk bibliotekuke	Side 6	Årsmøte i Finnmark BF	Side 10
Finnmarsskoler på nettet	Side 6	Bokomtale	Side 22
HiO med referansekurs	Side 7	Ingen nett-sensur i USA	Side 23
NBF-stipend	Side 7	Biblioteklærer til Tromsø	Side 24

leder'n

RANDI RØNNINGEN, FORBUNDSLEDER

Kulturdepartementet utreder nå om den nåværende disposisjonsbestemmelsen om fagutdannet biblioteksjef skal endres. Skal kommuner som har bred bibliotekfaglig kompetanse blant det øvrige personalet, kunne ansette en person uten godkjent bibliotekarutdanning? Denne saken har blitt ytterligere aktualisert etter at Fredrikstad kommune to ganger har søkt om dispensasjon fra utdanningskravet, **før** stillingen som biblioteksjef ble utlyst. Med bakgrunn i dagens forskrifter til bibliotekloven har søknaden fra Fredrikstad kommune blitt avslått, men i 2. gangs utlysning sier de «Dersom søkere med bibliotekfaglig utdanning mangler tilstrekkelige kvalifikasjoner og erfaring innen området administrasjon og ledelse, vil det bli aktuelt å søke Statens bibliotektilsyn om dispensasjon fra forskriftene om utdanning.»

Er ikke bibliotekarer skikket til å være ledere i større bibliotek? Har vi ikke en utdanning og yrkeserfaring som gir oss de rette kvalifikasjonene til å være administrative ledere innen vårt fagområde?

Svært få vil være kompetente til å lede et større bibliotek med kun godkjent bibliotekareksamen. Men jeg mener bibliotekarer har svært gode muligheter til å utvikle den kompetanse som er nødvendige for å lede større bibliotek. Vår grunnutdanning inneholder administrasjon og ledelse, så allerede der har vi et grunnlag. Det er ikke uvanlig at nyutdannede bibliotekarer begynner som biblioteksjefer i små kommuner eller får ansvaret for små fagbibliotek. Dette innebærer ikke nødvendigvis personalansvar, men gir gode muligheter til å lære mere om administrasjon, forvalt-

ning, økonomi m.m. En slik bakgrunn gjør oss godt egnet til å søke mere krevende lederstillinger. Bibliotekvesenet burde derfor ha gode muligheter til å utvikle gode ledere innen eget fagområde. Har andre yrkesgrupper så mye bedre lederkompetanse enn oss? Jeg tror ikke det, jeg tror tvert om at både bibliotekarutdanningen og oppbyggingen av bibliotekvesenet gir oss en svært god mulighet til å utvikle gode ledere.

Ledelse er ikke noe en kun kan tilegne seg teoretisk. Personlig egnethet er selvsagt viktig, i tillegg er det helt nødvendig å få anledning til å utvikle disse sidene hos seg selv. Har vi en kultur hvor det er tillatt å satse på en lederkarriere? Oppmuntrer vi hverandre til å søke jobber som gir andre utfordringer enn de bibliotekfaglige? Gir dagens ledere sine ansatte mulighet til å utvikle seg?

Det er vi selv som bestemmer om det er bibliotekarer som skal lede bibliotekene våre framover. Kanskje blir forskriftene til bibliotekloven endret, kanskje blir det åpning for at kommuner kan unngå å kreve godkjent bibliotekarutdannig når de utlyser biblioteksjefstillinger. Men dersom vi bibliotekarer er villige til å videreutvikle oss, både ved å ta formell tilleggsutdanning innen ledelse, administrasjon o.l. og ved å søke jobber som gir oss ledererfaringer, skal det bli vanskelig å konkurrere med oss. Uansett søkerliste blir det ikke lett å forbigå en bibliotekar som kan dokumentere gode ledererfaringer. Men det forutsetter en innsats og at vi er villige til å ta noen sjanser underveis.

... skikket til å være ledere ...

BFs forbundsstyre:

Randi Rønningen (leder)
Menighetsfakultetets bibliotek
Boks 5144 Majorstua
0302 Oslo
Tlf.jobb: 22 59 05 22
Fax: 22 59 05 30
Tlf.priv.: 22 19 56 41
E-post: randi.ronningen@menfak.no

Siri Sjursen (nestleder)
Hordaland fylkesbibliotek
Fylkeshuset
5020 Bergen
Tlf.jobb: 55 23 93 76
Fax: 55 23 93 79
Tlf.priv.: 55 93 21 83
E-post: Siri@Hordbib.bibsys.no

May Line Angell (styremedlem)
Hammerfest bibliotek

Leikny H. Indergaard (styremedlem)
Rogaland fylkesbibliotek, Stavanger

Siri Kolle (styremedlem)
Fredrikstad bibliotek, Avd. Onsøy

Steinar Lakså (styremedlem)
Meråker bibliotek

Hanne Fosheim (styremedlem)
Høgskolen i Oslo, Fellesbibl. Bislet

Kari Lifjell (varamedlem)
Deichmanske bibliotek, Oslo

Mona Magnussen (varamedlem)
Troms fylkeskommune

Ingebjørg Aagre (varamedlem)
Aust-Agder fylkesbibliotek

Aasa Storlien (varamedlem)
Brønnøy folkebibliotek

Aud Guttu (varamedlem)
Rælingen bibliotek

BFs sekretariat:

Faglig sekretær: Sølvi Kristiansen
Adresse: Lakkegt.21,
0187 Oslo
Tlf.: 22 17 04 95
Fax: 22 17 04 96
E-post: bibforb@online.no
URL: <http://www.bibsent.no/bf/>

Kurs i kommunal sektor

Sølvi Kristiansen
Faglig sekretær i BF

FRA FORBUNDET

Et av BFes satsingsområder er opplæring av tillitsvalgte. Ettersom vi er en forholdsvis "ny" organisasjon, og vokser, får vi hele tiden tillitsvalgte som har behov for kurs. Noen tillitsvalgte har erfaring fra andre organisasjoner, mens andre ikke har vært aktive i fagforeninger i det hele tatt.

BF samarbeider med andre organisasjoner om grunnkurs for tillitsvalgte på kommunal sektor. Kontorfellesskapet i Lakkegata står som ansvarlige for tre grunnkurs som til sammen går over en uke. 13-gruppen arrangerer også et lignende kurs. I tillegg arrangerer 13-gruppen dagskurs på ni forskjellige steder i landet som forberedelse til lokale forhandlinger.

En del av BFes tillitsvalgte har allerede vært på grunnkurs og føler behov for å lære mer om lover og avtaler som regulerer arbeidslivet. Det er derfor lagt opp til et videregående kurs som vil dreie seg om Ferieloven, Arbeidsmiljøloven og andre lover som det kan være nyttig å vite litt om.

Kursplan

Grunnkurs lokale forhandlinger, en dag, fra 10.00 til 18.00

Arrangør: 13-gruppen

26. aug.	Oslo
27. aug.	Tromsø
28. aug.	Bodø
1. sept.	Ålesund
2. sept.	Trondheim
2. sept.	Bergen
3. sept.	Stavanger
4. sept.	Kristiansand
8. sept.	Porsgrunn

Femdagers grunnkurs kommunal sektor, over 2 x 3 dager.

Arrangør: Kontorfellesskapet i Lakkegata.

	Del A	Del B
Oslo	27.08-29.08	13.10-15.10
Kristiansand	17.09-19.09	08.10-10.10
Bergen	29.09-01.10	03.11-05.11

Femdagers grunnkurs kommunal sektor, over 2 x 3 dager.

Arrangør: 13-gruppen.

Stedet og eksakte datoer er ikke bestemt, men det blir tre dager i uke 43 og 3 dager i uke 48. Vi kommer nærmere tilbake til dette kurset senere.

Videregående kurs tillitsvalgte kommunal sektor, to dager.

Arrangør: BF

Oslo 17.11.-18.11.

Påmelding:

Det er sendt ut tilbud om kurs til de tillitsvalgte, men dersom du ikke har mottatt tilbud og synes noe av dette er interessant, kan sekretariatet kontaktes.

Oslo kommune og statlig sektor

BF har også tilbud om kurs til tillitsvalgte i staten og Oslo kommune. For nærmere opplysninger om disse kan sekretariatet kontaktes.

Søndagsåpne bibliotek

Randi Rønningen, forbundsleder og Sølvi Kristiansen, faglig sekretær i BF

FRA FORBUNDET

I Trondheim skal det være søndagsåpne bibliotek fra 1. september, arbeidsplaner er under utarbeidelse og kompensasjoner for de ansatte diskuteres. Prøveprosjekter med søndagsåpne bibliotek i Larvik og på Steinkjer starter opp til høsten, finansiert av Statens bibliotektilsyn.

Ettersom Trondheim er det første stedet som skal ha en permanent ordning med søndagsåpne bibliotek, har tillitsvalgte der og sekretariatet i samarbeid sett nærmere på hvilke avtaler og bestemmelser som re-

gulerer søndagsarbeid. Forbundsstyret har også drøftet hvilke kompensasjoner det er naturlig å kreve for søndagsarbeid.

Arbeidsmiljøloven regulerer hvilke institusjoner som kan ha søndagsåpent, og lengden av alminnelig arbeidstid for arbeidstakerne. I hovedtariffavtalen finner vi disse bestemmelsene mer konkretisert. Dersom vaktordningen medfører arbeid hver 3. søndag eller oftere, skal den ukentlige arbeidstiden ikke overstige 35,5 timer. Hvis ikke er det 37,5 timer som gjelder.

I følge hovedtariffavtalen betales det et tillegg for ordinært arbeid på søndag på kr. 16,50. Dersom det lokalt er ønske om andre eller bedre kompensasjonsordninger, kan det kreves forhandlinger om en lokal særavtale som regulerer dette. Arbeidsgi-

ver har plikt til å gjennomføre disse forhandlingene. Det er viktig at alle avtaler som regulerer søndagsarbeidet er på plass før ordningen settes i verk.

Forhandlingsrett og -plikt når det gjelder lokal særavtale er hjemlet i Hovedavtalens § 3. Der går det også fram hvilke frister som gjelder for forhandlingene. Det er lov å inngå lokale særavtaler som er bedre enn hovedtariffavtalen, men dårligere avtaler vil være tariffstridige.

Dersom en i en prøveordning eller i et prosjekt velger å definere arbeid på søndag som overtid, sier hovedtariffavtalen § 6.52 at det skal være 100 % tillegg i lønnen. Det er ikke lov til å ha permanente ordninger med overtid.

Justeringsoppgjøret i staten

Randi Rønningen
Forbundsleder i BF

FRA FORBUNDET

Torsdag 26. juni ble partene enige om fordelingen av de midlene som var satt av til sentrale justeringer i staten.

Svært mange får ett lønnstrinn ekstra, også bibliotekarer. I tillegg blir noen stillinger prioritert ved at det øremerkes midler til disse som skal fordeles i de lokale forhandlinger senere i år. Dette gjelder først og fremst rektorene, men også stillinger innen politi- og lensmannsetaten. Det blir altså overført midler fra justeringspotten til den lokale potten, men disse skal kun brukes på enkelte stillingskoder.

Det har skjedd endringer på alle bibliotekarkodene.

Kode 1074 Bibliotekar

Grunnkoden er fortsatt plassert i lønnsramme 13, men det er skjedd små endringer på lønnsrammen. I alternativene med stiger er topp og bunn den samme som tidligere, men det gis et raskere opprykk. Det laveste alternativet stiger ett lønnstrinn pr år til ltr. 27 etter 10 år, deretter skjer det ingen ting før 24 år hvor stigen slutter på ltr. 28. Det har kommet to nye alternativ med direkte plasseringer, det høyeste alternativet i lønnsrammen er nå ltr. 36.

Lønnsramme 13:

Eksisterende

Ansiennitet	0	1	2	3	5	6	7	8	9	10	14	24
Alt. 1	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Alt. 2	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Alt. 3	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Alt. 4-8:	Direkteplassering ltr. 30-34											

Ny

Ansiennitet	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	24
Alt. 1	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Alt. 2	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Alt. 3	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Alt. 4-10:	Direkteplassering ltr. 30-36											

Kode 1213 Bibliotekar

Også denne koden har beholdt samme lønnsramme, 17, som har fått ett lønnstrinn ekstra for de med lengst ansiennitet. Det er først etter 16 år det har skjedd en endring for de som er plassert på stige-alternativene. I det laveste alternativet er det nå ltr. 31 etter 16 år og ltr. 32 etter 24 år. De direkte plasserte alternativene er endret fra ltr. 33-37 til ltr. 34-40, de to øverste er nye.

Lønnsramme 17:

Eksisterende

Ansiennitet	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	16	24
Alt. 1	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Alt. 2	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
Alt. 3	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
Alt. 4-8	Direkteplassering ltr. 33-37												

Ny

Ansiennitet	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	16	24
Alt. 1	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	31	32
Alt. 2	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	32	33
Alt. 3	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	33	34
Alt. 4-10	Direkteplassering ltr. 34-40												

Kode 1178 Avd.bibliotekar

Denne koden, som kun har direkte plasseringer, har fått ett ltr. på det laveste alternativet. Alternativene er nå ltr. 34-40. Det

er kun de som tidligere var i ltr. 33 som får ett lønnstrinn.

Kode 1077 Hovedbibliotekar

Også for hovedbibliotekarkoden har laveste alternativ blitt hevet ett lønnstrinn. Men her skal alle de som er plassert i koden ha ett ekstra lønnstrinn. Plasseringene er fra ltr. 38 til ltr. 50.

Nordisk bokbussfestival 1998 lagt til Trondheim

Det er Norsk bibliotekforenings spesialgruppe for mobil bibliotekvirksomhet, PEGABUSS, som vil stå for arrangementet av neste års nordiske bokbussfestival. Arrangementet skjer i Trondheim i tiden 14.-16. august 1998.

Nordisk bokbussfestival ble første gang arrangert på Øland i Sverige i 1990. Det neste stevnet fant sted ved Hjørring i Danmark i 1994 og samlet 505 deltakere fra 14 land og 74 bokbuss. Nå står altså Norge for tur. I programmet for neste års arrangement vil inngå bokbussmesse, litteratur-foredrag og sjåfør-treff.

Universitetet i Tromsø tok siste stikk:

Bibliotekkunnskap grunnfag starter i august

Redaktør Erling Bergan

- Grunnfag i bibliotekkunnskap skal etableres ved Universitetet i Tromsø fra høsten 1997. Det er Birgit Larsen på Institutt for språk og litteratur ved Universitetet i Tromsø som bekrefter dette.

- Avgjørelsen om dette kom seint på våren og det arbeides hardt for å komme i mål til semesterstart 20. august, sier Birgit Larsen.

Faget vil bestå av 4 delemner:

1. Biblioteket i samfunnet, med underemner som:
 - biblioteksidéen - historisk og aktuelt
 - biblioteksektoren
 - bibliotektyper
2. Administrasjon og organisering av bibliotek tjenester.
3. Bibliotekets brukere.
4. Bibliotekets dokumentformidling.

- Det skal utarbeides en litteraturliste/pensumliste til faget, sier Birgit Larsen.

- I den forbindelse ønsker vi tips fra bibliotekverdenen. Vi vil gjerne få signaler fra dere om den faglitteraturen dere selv har hatt glede og nytte av innenfor disse emnene, og som dere mener framtidige bibliotekfolk bør kjenne til. Tips og ideer kan oversendes professor Niels Windfeld Lund eller til meg, sier Birgit Larsen. E-postadressene deres er niels@isl.uit.no og birgitl@isl.uit.no.

Henvendelsen fra Tromsø er vel verdt å legge merke til. Det ser ut til at det lille fagmiljøet i Tromsø, med kun få år på baken, har større interesse av en bred kontaktflate med de yrkesutøvende bibliotekarer i Norge enn det den tradisjonelle bibliotekarutdanningen på Bislet kan vise til. Det må JBI ta som en utfordring! ■

Østfold forbereder seg på nordisk bibliotekuke

Redaktør Erling Bergan

Nordisk bibliotekuke (uke 46) vil fokusere på den felleskulturelle arven slik den vises i den nordiske litteraturen og fortellerkunsten. På denne bakgrunn vil Østfold fylkesbibliotek i samarbeid med Østfold teaterverksted, sette sammen en turnéforestilling med 3-4 skuespillere som skal fremføre nordiske tekster ledsaget av musikk.

Derfor ber fylkesbiblioteket nå om hjelp fra alle litteraturinteresserte: Send inn tips på tekster som er relevante i forhold til formålet med bibliotekuka. Tekstene kan være på bokmål, nynorsk, svensk, dansk. Tekstene kan vise vår felles nordiske kultur-

arv, men kan også avspeile særtrekk. Fylkesbiblioteket håper på et bredt spekter av tekstforslag slik at de i samarbeid med erfarne teaterfolk får noe å velge fra: gammelt/nytt, religiøst/verdslig, humor/alvor, lavmælt/høylytt, langt/kort osv. Tekstene kan være hentet fra dikt, fortellinger, visser, eventyr, mytologi, romaner, noveller,...

- Hvis du har tips, må du ikke nøle med å melde fra, sier fylkesbiblioteksjef Svein E. Nilsen. Tips kan sendes til e-post-adressa ostfold@of.fylkesbibl.no, til faks-nummer 69 31 45 83, eller til postadresse Østfold fylkesbibliotek, Postuttak, 1602 Fredrikstad. ■

Skolebibliotek i Finnmark tar skrittet ut på nettet!

**Kristin Østerholt
Hammerfest videregående skole**

Bibliotekene i videregående skole i Finnmark har lagt bokbasene sine ut på Internett. På landsbasis er vi de første skolebibliotek som er representert på nettet på denne måten. Ellers i landet har enkelte folkebibliotek hatt sine baser tilgjengelige en stund, men her i fylket er skolebibliotekene først ute.

I tida før jul begynte arbeidet med å legge ut bokbasene våre på nettet. Og nå er basen klar! Fra en hvilken som helst maskin med internett-tilknytning kan man nå gå inn og søke i våre baser. Internett-tilknytningen betyr at vi skolebibliotekarer kan utvide samarbeidet oss i mellom. Vi utnytter skolens ressurser bedre ved at vi kan låne fra hverandre og vi sparer tid ved at vi slipper å gå ut av fylket for å låne.

Dette kommer i siste omgang elevene til gode. De kan søke i våre baser hjemmefra eller fra andre datamaskiner på skolen. Vi har økt tilgjengeligheten til aktuell litteratur slik at de raskere får stoff til prosjektarbeid og andre oppgaver.

Besøk oss på:

http://webhotel.mikromarc.no/finnmark/nor/mikromarc/main.idc?dbAlias=mm_db_fvgs.

Dette er en sak som angår mange i fylket vårt, i tillegg til at det er en gla'nyhet.

Finnmarks bibliotekarer var samla på Vardø hotell 28.-30. mai og der var det mulighet til å komme og prate med oss. Ellers er det bare å ta kontakt med Kristin Østerholt, Hammerfest videregående skole (78 41 21 33) for nærmere avtale. ■

Kurstilbud fra Høgskolen i Oslo:

Referanse på internett

Redaktør Erling Bergan

Høgskolen i Oslo inviterer til kurs i «Referanse på Internett» 18. - 22. august 1997. Kurset er rettet inn mot biblioteksatte i folkebibliotek, som har, eller i nær framtid vil få, adgang til Internett, og ansatte i fagbibliotek med brede, tverrfaglige referansetjenester. Deltakerne bør ha betydelig erfaring i referansearbeid. De må beherske Windows, og ha litt kjennskap til WWW. (Noen timers egen bruk av Netscape eller en annen browser vil være tilstrekkelig).

Kurset omfatter fire hoveddeler. Omtrent halve tida vil bli brukt til praktisk rettede gjennomganger, med mye øvelser, av sentrale referanseressurser på nettet. Hovedkategorier vil her være: hurtigreferanse, nyheter, media (litteratur, film, musikk, museer), utdanning, reiseliv, offentlig informasjon, hobby-informasjon (fritidsinteresser) og bedriftsinformasjon. Merk at kurset ikke vil ta for seg søking i tradisjonelle databaser (som Dialog).

Deltakerne vil videre få :

- en gjennomgang av den aktuelle tekniske utvikling på nettet
- en innføring i hvordan nettbaserte referansetjenester kan utvikles og integreres i bibliotekets tilbud til brukerne, med sikte på planlegging av tiltak etter kurset.
- en oversikt over mer allmenne trender og muligheter i bibliotekenes referansearbeid i tilknytning til IT-utviklingen.

Kursleder er førsteamanuensis Tord Høivik. Påmelding innen 7. august (løpende påmelding). Prisen på kurset er kr 2.500,-, som inkluderer kaffe/lunsj alle dager.

Påmelding sendes til Høgskolen i Oslo, Pilestredet 52, 0167 Oslo. Fax: 22 45 26 05.

Stipend for medlemmer av NBF

Redaktør Erling Bergan

NBFs hovedstyre har vedtatt å dele ut stipendmidler fra NBFs Fond for 1997. Retningslinjene for å søke om stipend er disse:

1. Søkere må være medlemmer av NBF.
2. Formål: Å utvikle faglig kompetanse - fortrinnsvis i samsvar med NBFs virkeplan 1996-98.
3. Stipend skal bare tildeles enkeltpersoner.
4. Søknaden må redegjøre for faglig aktivitet og budsjett.
5. Søkere må oppgi eventuelle andre instanser det søkes om støtte fra, samt beløp.

6. Søkere kan ikke søke om midler til avsluttede tiltak eller aktiviteter.
7. Stipendmottakere forplikter seg til å avlevere skriftlig rapport til NBF når aktiviteten/tiltaket avsluttes.

Søknadsfrist er 1. september 1997. Skriftlig søknad sendes: Norsk Bibliotekforening, Malerhaugveien 20, 0661 Oslo.

Alle Bibliotekarforbundets medlemmer er kollektivt medlemmer av Norsk Bibliotekforening i inneværende år. Alle BF's medlemmer har dermed anledning til å søke.

Norges www-lover endelig gratis!

Redaktør Erling Bergan

Lovdata har nå lagt ut Norges lover på web, på adressen <http://www.lovdata.no/all>. Basen inneholder altså Norges gjeldende lover, med løpende ajourføring av lovteksten på grunnlag av nye endringer som vedtas av Stortinget og sanksjoneres av Kongen.

Det har kostet flekk å bruke Lovdata-basen. Men nå kan du endelig lese eller ta utskrift av lovene gratis. Ønsker du å videreformidle lovene eller utnytte dem

kommersielt kreves selvfølgelig særskilt avtale med Lovdata. Men at Norges Lover nå avgiftsfritt kan søkes opp på internett er viktig for demokratiet i Norge. Den kommersialiseringen vi har hatt av kunnskapen om hva som er rett og galt her i landet, har simpelthen vært utålelig.

I Lovdata tilbyr søkesystemet flere innfallsvinkler: Søk i titler, kronologisk register, alfabetisk register, systematisk register og næringsregister. Og det er altså kontinuerlig ajourført.

Sommer i BF-sekretariatet

Redaktør Erling Bergan

Bibliotekarforbundets sekretariat i Lakkegata 21 er den daglige arbeidsplassen til vår faglige sekretær Sølvi Kristiansen. Nå er hun på vei ut i en permisjon, med siste arbeidsdag 1. juli.

Sommerdagene etter dette blir kontoret kun betjent på kveldstid. Det betyr at BF's leder Randi Rønningen er på kontoret og sjek-

ker telefonsvarer, elektronisk post og papirpost hver kveld. BF-sekretariatet har hele tiden liggende en beskjed på telefonsvareren om hvem som kan kontaktes dersom noe haster.

Randi Rønningen går nå over i fullt lønnet verv som leder. Hun er fast på plass i Lakkegata fra 18. august. Men altså: Fra 2. juli til 17. august er sekretariatet ubekvinn.

Nytt forbundsstyre i sving

Redaktør Erling Bergan

Landsmøtet i april valgte nytt forbundsstyre i BF. Det har nå 7 faste medlemmer og 5 varamedlemmer. Alle disse var invitert til 2-dagers styreseminar og styremøte på Lysebu i midten av mai. Leikny H. Indergaard og Aud Guttu hadde forfall. Faglig sekretær Sølvi Kristiansen deltok begge dager, mens denne redaktør bare deltok på styremøtet andre dagen.

Det er ingen tvil om at det er klokt av et nyvalgt styre å ta seg god tid når de møtes første gang. Store linjer og konkret informasjon kan fylle den første dagen, mens den andre dagen gikk med til behandling av styresaker.

På saklista sto først konstituering. Landsmøtet har jo valgt leder og nestleder, men det tredje medlemmet av arbeidsutvalget er det styret som velger. Det ble Siri Kolle, som var AU-medlem også i forrige periode. Steinar Lakså ble vara til AU.

Et lønnsutvalg ble utpekt, bestående av Randi Rønningen, Siri Sjørnsen, Hanne Fosheim og May Line Angell. Som BFs representanter i samarbeidsutvalget med FBF ble valgt Randi Rønningen og Sølvi Kristiansen, med Siri Sjørnsen og Leikny H. Indergaard som vara.

Neste sak var evaluering av landsmøtet, der styret sjekket oppfølging av vedtakene. Deretter sto lønnsaker på dagsorden. Randi Rønningen orienterte om meklings-situasjonen pr. 23. mai. Sølvi Kristiansen orienterte om konfliktberedskapen. Styret vedtok deretter å følge tidligere praksis når det gjelder utbetaling av streikebidrag: BF utbetaler nettolønn til medlemmer som blir tatt ut i streik.

Opplærings- og utviklingsfond i kommunal sektor var neste styresak. Dette såkalte OU-fondet på KS-sektoren ble som kjent avvirket pr. 1.1.97. Tidligere ble alle an-

satte trukket kr. 2,50 i lønna pr. uke, og disse pengene gikk til dette felles OU-fondet. Det har vært forhandlinger for å komme fram til en ordning med et OU-fond gjeldende for alle organisasjonene i KS-området, uten at en har kommet fram til noen løsning. AF har oppfordret sine organisasjoner til å opprette egne OU-fond, og kan evt. komme tilbake til en samordning senere. - Etter en diskusjon vedtok BFs styre å opprette eget OU-fond for KS-sektoren, ved at alle medlemmer trekkes i lønna med kr. 2,50 pr. uke (kr.10,- pr. mnd.). Trekket startes fra 1. juni eller så snart det er praktisk mulig. Fondet benyttes til opplæring av tillitsvalgte i KS-området.

Sentrale BF-ere på Lysebu i mai. Stående f.v.: Sølvi K., Siri Sjørnsen, Steinar Lakså, Aasa Storlien, Randi R., Siri Kolle, Hanne Fosheim. Foran f.v.: Mona Magnussen, May Line Angell, Kari Liffell. (Foto: ebe)

Så var det noen viktige personalsaker som sto på dagsorden. For det første ble styret orientert om faglig sekretær Sølvi Kristiansens fødselspermisjon, som hun tar ut fra 2. juli. Hun skal ha full permisjon fram til 10. november. Resten av permisjonen er avsatt til tidskonto-ordning, i praksis 20% permisjon i 100 uker. Leder skal etter vedtak på landsmøtet frikjøpes på full tid, i praksis fra 15. august 1997. Sekretariatet har ikke funnet det nødvendig med vikar for de månedene faglig sekretær er i full permisjon, men kan ha behov for ekstrahjelp i forbindelse med større utsendelser m.v. - Styret vedtok å gi sekretariatet fullmakt til å innkalle ekstrahjelp ved behov.

Etter vedtektene er det forbundsstyret som har arbeidsgiveransvar for ansatte og lønnede tillitsvalgte. Det vil nå si Sølvi Kristiansen og Randi Rønningen. Styret skulle på møtet fastsette lønn for disse. Både Randi Rønningen, Sølvi Kristiansen og Erling Bergan forlot møtet under behandlingen av denne saken. - Følgende vedtak ble fattet: «Leder i BF plasseres i ltr. 43 ved tiltredelse 15. august 1997. Fra samme dato justeres lønnen til faglig sekretær opp til ltr. 37. Styret vil komme tilbake til en evt. oppjustering av stillingsbetegnelse og gjennomgang av faglig sekretærs oppgaver på et senere tidspunkt. Styret anser det som viktig at det er mulighet for noe frikjøp av redaktør.»

Neste sak var «Bibliotekaren», der redaktøren orienterte det nye styret om hvordan tidsskriftet blir laget og endel aktuelle problemstillinger rundt bladet. Ingen vedtak ble fattet.

Deretter var det møteplan framover for styret: 16. juni, 29. august, 6. oktober og 5. desember er datoer som er blinka ut til styremøter resten av dette året. Og resten av styremøtet gikk med til å sette opp ferieliste, gå gjennom referatsaker og eventuelt-saker.

Det kan nevnes at både saken om biblioteksjefstillingen i Fredrikstad og søndagsåpne bibliotek ble referert. Videre behandling av rapporten fra NBFs strukturkomité ble også tatt opp og Steinar Lakså skal arbeide med en

høringsuttalelse som så tas opp på et senere styremøte. BFs hjemmeside på internett ble også drøftet, der oppdateringsfrekvens og spørsmål om eget domene ble vurdert.

Styret hadde mottatt søknad om støtte til Nordnorsk bibliotekkonferanse, som arrangeres av Norsk bibliotekforening, og behandlet denne under eventuelt. Det ble søkt om kr. 5.000 som støtte til konferansen. BF hadde også mottatt tilbud om kjøp av standplass på den samme konferansen. Styret vedtok: «BF støtter ikke konferansen direkte økonomisk, men bestiller en standplass slik at BF kan profilere seg på konferansen.»

Forbundsstyrets juni-møte

Redaktør Erling Bergan

Overskriften tyder på månedlige møter i forbundsstyret. Det vil nok ikke være sant når året er omme. Men hittil har de altså følgende merittliste: Landsmøtevalg i april, styreseminar med innlagt styremøte i mai, og nytt styremøte 16. juni. Men så er det planlagt møter i august, oktober og desember.

Men dette skal altså handle om styremøtet avholdt i Lakkegata 16. juni. Siri Kolle og denne redaktør hadde forfall. Varamedlem Kari S. Lifjell møtte i stedet for Siri. Og faglig sekretær Sølvi Kristiansen møtte som vanlig som sekretær for styret.

Referat fra siste styremøte 23. mai ble gjennomgått, sammen med referat fra møte i arbeidsutvalget 29. mai. Blant sakene som kom opp i denne forbindelsen, kan nevnes at det nå er bekreftet at eget partsforhold i KS-sektoren må vente til neste tariffoppgjør, som er et hovedoppgjør. Det ble også referert at BF's faglige sekretær får lønnsopprykket fra 1. juni pga permisjon og lønn i permisjonsperioden. Videre orienterte Sølvi om utviklingen i Trondheim når det gjelder søndagsåpning på biblioteket. Randi

Rønningen skal være til stede på et møte med BF's medlemmer på Trondheim bibliotek hvor kompensasjonsordninger og arbeidsplaner skal drøftes.

Styret behandlet føringer for lokale forhandlinger og fattet følgende vedtak: «På kommunal sektor prioriterte BF ledere/avd.ledere i de sentrale kravene, det er derfor naturlig at dette følges opp i lokale forhandlinger. Lederlønnen i struktur II ligger på et lavere nivå enn i struktur I og III. Styret anbefaler at distriktsbibliotekarene fremmer krav som vinkles på de sentrale føringene om skjevheter som er oppstått ved innføringen av nytt stillingsregulativ. - På statlig sektor avventer vi de sentrale justeringene før det evt. legges føringer fra BF sentralt. - I Oslo kommune tas dette opp med lokalt tillitsvalgte.»

Ellers ble stoda for tariffoppgjøret drøftet. Det ble også et brev fra fylkesbiblioteksjefene om deres lønnsforhold. Styret så videre på konkretisering av det landsmøtevedtatte arbeidsprogrammet og på oppfølging av styreseminaret i mai. Retningslinjer for bruk av BF's konfliktfond ble vedtatt, og dette vil vi presentere særskilt i neste nummer av Bibliotekaren. Styret ved-

tok videre å starte en prøveordning med presseklippsservice fra 1. september og ut året, etter dette evalueres ordningen i forhold til pris og resultater.

En meget aktuell sak for tiden er lederrekruttering i bibliotek. Fredrikstad er et aktuelt eksempel. Styret vedtok at BF skal ta initiativ til et møte med aktuelle institusjoner for å diskutere lederrekruttering på kommunal sektor. Mulighetene for et opplegg som ligner Riksbibliotekstjenestens opplegg for fagbiblioteksektoren kan være en innfallsvinkel.

Ellers hadde styret som vanlig oppe utviklingen av Bibliotekaren og BF's hjemmeside. Det er naturlig med et nært samarbeid mellom redaksjonen for Bibliotekaren og hjemmesiden, og Hanne Fosheim er derfor kommet med i redaksjonsgruppen for Bibliotekaren. Under referatsaker ble det bl.a. informert om at BF pr. 3. juni hadde 843 medlemmer. Og under eventuelt bestemt forbundsstyret at det skulle planlegges et møte med lokallagslederne den 4. desember 1997, både for at lokallagslederne skal få drøfte muligheter og problemer med styret, men også for å få møte andre lokallagsledere.

Java? Javel, ja.

Redaktør Erling Bergan

For kort tid siden fylte Java 2 år. Det var 17. juni 1995 Java ble lansert. I utgangspunktet var det et programmeringsspråk for å friske opp web-sider på internett, men det har fått en utbredelse ingen kunne ha drømt om. På under to år har 400.000 utviklere tatt i bruk Java som seriøs programvare. Bare i løpet av mars måned ble det registrert 300.000 nedlastinger av den nye versjonen av utviklingsverktøyet Java Developer Kit 1.1. Og web-sider som lages i Java dobles hver halvår.

Drivkreftene i denne utviklingen kan være mange. Men ett viktig aspekt er iallefall behovet for å redusere utgifter til drift og maskinutskifting på PC-siden. For større institusjoner har det blitt svært dyrt å henge med i galoppen. Når internett og intranett er på plass, må PC-ene i nettverket rustes opp tilsvarende. Store programpakker som Microsoft Office (Word, Excell, PowerPoint og Access) må kunne kjøres kjapt og greit på hver eneste PC, helst med PC-kapasitet nok til at Netscape, e-postsystem og tunge spesialprogram kan kjøres samtidig. Kapasitetskrav og endrings-

takt holder på å ta knekken på mange budsjetter rundt omkring. Vi er i lomma på Bill Gates.

Med ny programvareteknologi kan nå eldre DOS-baserte PC-er konverteres til Nettverks Computere, såkalte NC-er. Nye JavaPC-er vil trolig komme på markedet i løpet av 1997 og koste vesentlig mindre enn PC-er. Større institusjoner kan med dette spare store beløp på å konvertere utrangerte PC-er til NC-er.

(forts. side 23...)

Årsmøte i Finnmark BF

Referat fra årsmøtet i
Bibliotekarforbundet, Finnmark lokallag
Vadsø 15. mars 1997 kl 17.00

Tilstede: 14

Sak 1 Åpning

Lillian Rushfeldt var eneste styrerepresentant på møtet. De to andre var forhindret fra å delta.

Lillian startet møtet med å informere om at Steinar Lakså, som skulle delta på medlemsmøtet etter årsmøtet, var syk og derfor ikke var kommet til Vadsø. Lokallaget vil få besøk fra styret ved en senere anledning. Det vil evt. kunne legges til et styremøte, hvor også medlemmene innkalles. Det ble fremmet forslag om at medlemsmøtet p.g.a. dette ble avlyst.

Det ble foretatt en presentasjon av møte-deltakerne.

Sak 2 Valg av møteleder, referent og bisitter

Møteleder: Randi Gustavsen
Referent: Lena Greni
Bisitter: Katrine With Eielsen

Sak 3 Årsberetning

Lillian gjennomgikk årsberetningen.

Kommentarer:

Det ble påpekt en feil i årsberetningen. I avsnittet om medlemmene står det; ...utgjør 70% av folkebibliotekarene i fylket... Dette skal endres til ... utgjør 70% av alle bibliotekarene i fylket...

Det ble gitt tilbakemelding om at styret har jobbet bra. Skal ha honnør for det økte medlemstallet.

Styret ga uttrykk for at det er positivt med et geografisk samlet styre. Dette gjør at styret kan møtes ofte, og utgiftene holdes nede. Denne ordningen anbefales brukt videre. Årsberetningen ble, med endring, godkjent og vedtatt.

Sak 4 Regnskap med revisjonsberetning

Kassereren var ikke tilstede på møtet. Randi Gustavsen gjennomgikk regnskapet. Det ble stilt spørsmål ved at utgiftene til årsmøtet var så lave. Dette ble avholdt i Alta i forbindelse med samrådsmøtet. Det ble gitt ekstra tilskudd fra BF sentralt på slutten av året.

Regnskapet ble godkjent og vedtatt

Sak 5 Valgperioder for styret

Innkomet sak fra styret. Lillian gjennomgikk forslaget: Leder velges for ett år av gangen. De øvrige styremedlemmer velges for to år, men slik at 1 medlem og 1 varamedlem er på valg hvert år.

Forslaget ble godkjent og vedtatt, uten merknader.

Sak 6 Handlingsprogram

Lillian gjennomgikk handlingsprogrammet. BFs handlingsprogram sentralt ligger til grunn for lokallagets. Det er lagt vekt på å holde handlingsprogrammet målrettet og konkret, noe som gjør det lett å jobbe med.

Kommentar:

Forslag om tillegg til punkt 2: Det bør jobbes for å få hele stillinger. Dette vil være med på å få fagutdannet personale i stillingene.

Det ble ønsket en utdyping av punkt 1. Dette ble gitt av Lillian: dette går på medlemmenes medbestemmelsesrett på egen arbeidsplass. Styret skal ta affære dersom dette ikke fungerer. Sikre medlemmene rett til å delta i de fora de har rett til å være med i.

Punkt 3 om organisatoriske forhold: Lillian utdypet dette. Har med forhandlinger lokalt i kommunene å gjøre. En del kommuner vil ikke ha deltakelse fra andre BF/AF forbund utenfor kommunen. 13 gruppe samarbeidet er uoversiktlig. Hvem er ansvarlig i de enkelte kommuner. Styret skal hjelpe til med å finne ut av dette.

Handlingsprogrammet ble vedtatt med tillegg om hele stillinger under punkt 2, Lønns- og arbeidsforhold.

Sak 7 Budsjett

Randi gjennomgikk budsjettforslaget. Det går såvidt i balanse.

Lillian forklarte hva som ligger i posten Administrasjon, reiser: Dette er utgifter i forbindelse med styremøter, og andre ting styret deltar på som må dekkes inn av lokallaget.

Budsjettet ble godkjent og vedtatt

Sak 8 Valg

Lederen av valgkomiteen, Kristin Østerholt, gjennomgikk valgkomiteens innstilling. Styret har satt opp forslag til valgkomite og delegater til BFs landsmøte. Det bør i tillegg velges varadelegat til landsmøtet. Kristin kommenterte at p.g.a styrets korte virketid er det ingen utskiftninger. Det ble etterlyst en plan over vervenes lengde jfr. Sak 5. Det er ikke noe forslag på dette, det ble vedtatt at styret organiserer dette selv. Valg ble foretatt ved akklamasjon.

Det nye styre består av:

Leder:	Lillian E. Rushfeldt
Styremedlem:	Tyra Mannsverk Marit S. Rushfeldt
Varamedlem:	1. Lena Greni 2. Rigmor Haug
Revisor:	Dora Wahl

Ny valgkomite:

Leder:	Sel Tømmerdal Kristin Østerholt Ola Eiksund
--------	---

Delegater til BFs landsmøte:

1. Lillian E. Rushfeldt
2. Marit S. Rushfeldt
3. May Line Angell

Vara: Lena Greni

(Forts. neste side...)

Ett yrke - to verdener?

Ingeborg Motzfeldt
Hovedbibliotekar
Høgskolen i Tromsø

MOTZFELDT ET

I løpet av våren har vi fått informasjon i «Bibliotekaren» om at de to svenske fagforbundene for bibliotekarer har slått seg sammen. Da jeg leste om saken i nr 3/97 («Felles forbund for folke- og fagbibliotekarer i Sverige?»), gjorde jeg meg noen refleksjoner ang. to-delingen av «vesenet», inkl. at man også får forskjellige fagforeninger.

Det fremgår av nevnte artikkel at motstanden mot sammenslåing i Sverige var størst i «De vetenskapliga bibliotekens tjänstemannaförening», som altså organiserte fagbibliotekarene. Jeg oppfatter at vi har lignende tendenser her i Norge.

Riktignok er det historiske årsaker til at vi har Fagbibliotekarforeningen som en del av Forskerforbundet, og jeg har tidligere gitt uttrykk for at det var forståelig at de ikke umiddelbart ønsket å nedlegge seg selv og gå inn i det nye Bibliotekarforbundet. Men jeg har i noen sammenhenger fått inntrykk av at enkelte fagbibliotekarer anser

seg som så annerledes (og bedre?) enn folkebibliotekarer at de ikke helt forstår at vi har grunnleggende felles interesser.

Selvsagt er det forskjell på jobber, og forskjell på brukergrupper. Dersom man er bibliotekar f.eks. ved et universitet eller en høgskole, betjener man i utgangspunktet mer «akademiske» brukere enn folkebibliotekene har, ofte med mer spesialiserte behov. Dette er også årsaken til at universitetsbibliotekene holder seg med, den iblant omdiskuterte, personalgruppen universitetsbibliotekarer, eller fagreferenter. En «vanlig» bibliotekar anses ikke å være tilstrekkelig kvalifisert til å hjelpe brukerne med alle deres faglige behov, til det trengs det minst embetseksamen.

Men det at jobbene, og brukergruppene, er forskjellige, betyr ikke at det nødvendigvis er noe mer «avansert» å jobbe i et fagbibliotek enn i et folkebibliotek. På en konferanse her i Tromsø for noen år siden, ironiserte rektor på den danske bibliotekskolen over det han karakteriserte som myten om at man trenger mindre kunnskaper og utdannelse for å arbeide på små steder (eller betjene små lånere). Tvert imot, det kan vel kreve langt flere kunnskaper og talenter å være alene som biblioteksjef i en kommune, enn å være en av hundre ansatte på et universitetsbibliotek.

Det kan ha vært lignende tanker som lå bak et rykte som oppsto for ca 6 år siden, om at den planlagte utdanningen i Tromsø skulle bli en ren fagbibliotekarutdanning. Fordi selve utdanningen skulle foregå på et universitet?

Det er jo ikke engang slik at alle bibliotekarer holder seg innenfor en og samme sektor hele sitt yrkesaktive liv. Enten det skyl-

des personlige ønsker om forandring, eller har mer praktiske årsaker, så er det mange som skifter sektor, eller «pendler» mellom de to sektorene. Utdanningen ved Høgskolen i Oslo har de siste 10-20 årene valgt å tone ned det skarpe skillet mellom folke- og fagbibliotek. Utdanningen ved Universitetet i Tromsø har aldri hatt dette skillet. Ny teknologi, livslang læring, desentraliserte utdanninger - alt dette kan bidra til å viske ut enda flere av forskjellene.

Og selv om det stadig vil eksistere ulikheter, så kan man like gjerne definere dem etter andre dimensjoner enn akkurat sektor. Det er forskjell på å arbeide i et lite bibliotek og et stort bibliotek. Det er forskjell på å arbeide i skranken og i en indre avdeling. Det er forskjell på å jobbe hovedsakelig faglig kontra mer administrativt. Joda, det er mange forskjeller, og dermed mange muligheter, i dette yrket vårt. Dermed er det også større muligheter for at vi hver især kan finne akkurat den «hyllen» som passer oss og våre interesser.

I Sverige har de innsett verdien av å samle alle bibliotekarene, uansett sektor, i samme fagforening, ihvertfall innenfor det s.k. DIK-forbundet. Her i Norge har vi nok et stykke igjen fremdeles. Det endelige landsmøtevedtaket ang. samarbeidsavtalen med Fagbibliotekarforeningen/Forskerforbundet ble noe forsiktigere enn styrets opprinnelige forslag. Vi må derfor leve videre med en situasjon hvor de relativt få fagbibliotekarene i BF kan føle seg litt ensomme i enkelte sammenhenger.

Vi er en forholdsvis liten yrkesgruppe, som skulle ha all interesse av å samle kreftene, ikke minst i fagforeningssammenheng. Det er her det forhandles om lønns- og arbeidsvilkår. De vilkårene vi tilbys, uttrykker samfunnets syn på vår yrkesgruppe og dens viktighet. Derfor skal vi vokte oss vel for en oppdeling på grunnlag av mer eller mindre uklare ideer om at noen bibliotekarjobber er «likere» enn andre.

May Line Angell er foreslått som medlem i forbundsstyret. Finnmark er det eneste lokallaget som har kommet med seriøst forslag i denne sammenheng.

Møtet hevet kl. 17.35

Lena Greni Katrine With Eielsen
Referent Bisitter

Mer informasjon - mindre organisering? - kunnskapsorganisasjon og teknologi.

Foredrag på Nasjonalt seminar for fagreferenter i Bergen 13.-14. februar 1997

Knut Hegna, Informatikkbiblioteket, UiO

1. Innledning

I en artikkel i Aftenposten 14. desember 1996 med tittelen "Anne Holt kritiserer Overvåkingspolitiet", uttalte den daværende overvåkingsjef Hans Olav Østgaard følgende:

Vi startet etterforskning mot Berge Furre etter en artikkel i Aftenposten (...). Men arkivene (...) til DDRs utenriksdepartement er ikke ordnet etter navn. Det inneholder bl.a. rapporter fra personer ansatt ved DDRs handelsrepresentasjon i Oslo(...). (...) uten at opplysningene om ham er samlet i en egen mappe.

I tillegg til arkivet i utenriksdepartementet, har POT også bedt om opplysninger fra STASI-arkiver, som skal være ordnet etter navn.

Så langt Aftenposten. Jeg undrer meg nå hvordan var arkivet til utenriksdepartementet ordnet, etterhandelslegasjon/ambassade, etter geografisk område i verden, kanskje etter navnet på den som rapporterte, eller kanskje det rett og slett var kronologisk.

Og STASI-arkivet - ordnet etter navn - er alt sagt ved det? Det forundrer meg at et av de mest omfangsrige overvåkningsarkiver over personer er så dårlig organisert. Og at det ikke har tatt opp i seg de enkleste metodene for kunnskapsorganisasjon.

Vi skal kanskje være glad for det og håpe på det beste for den tilsvarende norske tjenesten.

Likevel forundrer det meg at den teknologiske utviklingen etter annen verdenskrig ikke avspeiler seg tydeligere i et slik arkiv. Det likner mer på ting vi må veldig langt tilbake i historien for å se maken til.

Og jeg har lyst til å starte dette foredraget ved å gå tilbake i historien for å se på hvordan mengden av informasjon, tilgjengelig teknologi og metode for organisering har spilt sammen på forskjellige stadier. Jeg har tenkt å gå ganske langt tilbake, men forhåpentligvis rekker jeg å komme fram til vår tid

og våre problemer. Jeg er realist av utdanning og riktignok har jeg arbeidet 17 år i bibliotek, hvorav 6 som fagreferent, men noen historiker, lingvist eller kunnskaporganisatorisk teoretiker er jeg ikke. De av dere som er det, vil sikkert rive dere i håret av mine amatør-betraktninger om dette, men den sjansen tar jeg og legger villig hodet på blokka. Av skade blir man som kjent klok.

2. Kunnskapsorganisasjonens bakgrunn

Talespråk og skriftspråk

Nylig så jeg en annen melding i avisen om at det var gjort funn av skriftlige nedtegnelser som var rundt 10 000 år gamle og som representerte en overgang mellom hulemalerier og skriftspråk.

Skriftspråket er gammelt, og i de tidligste tider forbeholdt de få som behersket det. I og med at bøker og skriftlige kilder ikke ble utbredt før i vår tid, så var det behov for å organisere kunnskap i hodet og her har mnemotekniske metoder vært i bruk, metoder som vi i dag dessverre verken kjenner eller bruker. Noe vet vi om dette.

Skriftspråket - som talespråket - kan betraktes som en teknologi, hvis man ser litt stort på det. Ved etableringen av skriftspråket eksisterte talespråket og i det fantes metoder for organisering av kunnskap gjennom uttrykket: rim, rytme, lyder. Dette er metoder som holdt kunnskapen fast, som ikke tillot slinger i valsen. Ved disse metodene ble sangene som var grunnlaget for Odysseen og Iliaden holdt fast i mange hundre år, før de ble samlet og nedtegnet.

Liknende metoder ble brukt i organiseringen av skrifttegnene - de ble gitt navn (lyder) slik at de ble lette å huske og navnene ble satt sammen slik at rekkefølgen av tegnene også ble holdt fast. Semitterne etablerte en slik rekkefølge på skrifttegnene ved hjelp av lyder og disse lydene sies det at grekerne overtok da de bygde sitt alfabet på fönikernes, uten at lydene hadde noe innhold for dem utover det å gi en rytme som fastholder rekkefølgen. Vi vet jo alle

at det ikke heter alfa-epsilon-delta-theta-gamma..., men alfa-beta-gamma-delta-epsilon-zeta-eta-theta osv.

Det høres kanskje nokså far-off fra mitt tema, men poenget er at

*... [i] talespråket ... fantes metoder
for organisering av kunnskap
gjennom uttrykket:
rim, rytme, lyder ...*

organiseringen av tegnene i en bestemt rekkefølge er grunnlaget for en viktig metode som vi fortsatt regner som en av de viktigste i informasjonsorganiseringen.

I de tidligste kileskriftene fins informasjon organisert i sirlige kolonner, ikke tilfeldig, men i klasser etter materialtype, f.eks utstyr av keramikk i en klasse, utstyr av tre i en annen. Kileskriftstavlene kan tidfestes til slutten av det fjerde årtusen før vår tid.

Her ser vi forvarsel om to viktige metoder: skrifteggenes rekkefølge og inndeling i klasser etter ulike kriterier med skriftspråk som teknologi etablert for mange tusen år siden.

Det fins ikke mange konkrete eksempler fra oldtiden og antikken på bruken av disse metodene og de som finnes omfatter nokså små mengder med informasjon.

Et av de tidligste eksemplene på alfabetisk sortering fins på en inskripsjon fra øya Kos som kan tidfestes til det tredje århundre før vår tid. Det er en liste på 150 navn som omfatter medlemmer av en Apollo-kult. Den er delt i tre seksjoner og hver seksjon er alfabetisert utelukkende på første bokstav. Alfabetisering på dypere nivå var ikke nødvendig med en slik liten mengde med data. Slik er det også i andre alfabetiserte lister fra den tiden.

En annen liste som er funnet omfatter forskjellige fiskeslag: Den er delt i to: saltvannsfisk og ferskvannsfisk og hver gruppe er alfabetisert på første bokstav. Den kan dateres til det 2. århundre før vår tid. Her ser vi klasseinndeling kombinert med alfabetisering som metode.

Bibliotekene

Fra omtrent samme tid er det funnet lister over navn i genitivs form på forfattere innen historiske og politiske emner. Flere lister hver alfabetisert på første bokstav indikerer at dette er deler av en klassifisert katalog. Det er antatt at den kan knyttes til biblioteket ved et gymnasium på øya Rhodos.

Nå har vi kommet over til biblioteket og der skal jeg holde meg fra nå av, selv om det også er nok å gripe fatt i når det gjelder kunnskapsorganisering innen forskjellige disipliner som rettslære, medisin, naturvitenskap, filosofi. Mye kunne vært sagt om de data som ble innsamlet og ordnet av Aristoteles, og som vi vel fortsatt er påvirket av.

Det vil si, før jeg går til biblioteket, har jeg lyst til å gjøre et lite sidesprang. Jeg har lyst til å nevne det første kjente eksemplet på en alfabetisert liste i Roms første republikk. Den skriver seg fra skuespillet Asinara av Plautus der Artemona finner sin mann - Demaenetus - opptatt med et ungt kvinnemenneske. Med en forståelig indignasjon - situasjonen tatt i betraktning - utbryter hun: "Jasså! Det er altså derfor han alltid går ut til middag. Han sier han skal treffe Archidemus, Chaereas, Chaestratus, Clinias, Chremes, Dinius og Demosthenes". En alfabetisert liste over mannens utroskapsalibier.

Tilbake til biblioteket. Det mest kjente eksemplet her er jo biblio-

teket i Alexandria. Der fantes det enorme mengder med ruller med skjønnlitterære og faglitterære tekster. Jeg har sett antydning tall mellom 400 000 og 700 000. For at disse samlingene skulle være til nytte for forskerne måtte det utarbeides kataloger og samlingene måtte ordnes.

... Kallimachos ledet arbeidet med å holde oversikt over samlingene. Han laget en katalog - Pinakes - som bestod av 120 bøker...

Vi har bare annenhånds kilder om Alexandriabiblioteket, men de mer enn antyder at mannen Kallimachos ledet ar-

beidet med å holde oversikt over samlingene. Han laget en katalog - Pinakes - som bestod av 120 bøker. Hvor stor del av samlingen den omfattet, vet vi ikke. Katalogen hadde tittelen "Oversikt over de mest framstående menn i alle grener av vitenskapen og deres skriftlige arbeider". Dette var en klassifisert katalog der hovedgruppene var episk, melisk (dikt, sanger) diktning, tragedier og komedier innen skjønnlitteraturen og historie, filosofi, medisin, rettslære og forskjellige andre emner innen faglitteraturen, muligens har det også vært undergrupper. Innen hvert emne var forfatterne arrangert alfabetisk og en rekke opplysninger om forfatterne var registrert, deres lærere, deres fødested og foreldre osv. Det er sannsynlig at hver enkelt forfatters verker var ordnet alfabetisk på første linje i verket. I tillegg skal Kallimachos katalog ha holdt greie på forskjellige utgaver av samme verk. Vi har her å gjøre med en biobibliografisk katalog på høyt nivå, der ordningen var tvunget fram av den store mengden informasjon. Teknologien var bokformen eller ruller.

Alexandriabibliotekene og deres samlinger gikk til grunne og dermed gikk også ordningsprinsippene fløyten - ihvertfall i vår del av verden. Jeg har sett antydninger om at tradisjonene ble videreført i den arabiske verden, men har ikke hatt anledning til å følge denne tråden. Det virker sannsynlig ettersom det fins tilsvarende historiske linjer for den aristoteliske filosofiens og naturvitenskapenes del. Disse trådene kom først tilbake 7 hundre år seinere med de spanske araberne.

I vår del av verden fantes det ikke lenger samlinger av tilsvarende størrelse som i Alexandriabiblioteket. Det offisielle kulturlivet var i stor grad begrenset til den religiøse sektor og de største boksamlingene fantes i klostrene. Denne situasjonen har virket tilbake på hvilke metoder man mente var tilstrekkelig for å holde orden. I de fleste tilfellene var ikke bibliotekenes samlinger større enn at det var tilstrekkelig å føre inventarlistene i kronologisk rekkefølge. Behovet var mest å føre kontroll med samlingen. Katalogene var i bokform og ordningen i katalogbøkene tilsvarte inndelingen på hyllene. Det var satt av ledig plass for innføring av tilvekst. Fullt samsvar egentlig mellom metode, mengde av informasjon og tilgjengelig teknologi.

Katalogen i St. Gallen-klosteret (fra 9. årh.) fins bevart og kan fungere som eksempel. Det var en hyllaliste, men hyllene var faglig inndelt. Den første gruppa var Det gamle testamentet, den andre Det nye testamentet, de neste gruppene en ordning av kirkefedrenes skrifter. Deretter kom andre forfattere og deretter forskjellige emnegrupper. Ordningen av kirkefedrene er verken alfabetisk, etter rang eller kronologi. Men hovedinndelingen var altså tre grupper: 1) Bibelen; 2) patristikk og teologi; og 3) profan litteratur.

Katalogen var annotert, men annotasjon gikk mest på lagerholdet,

om boka var på plass, om den var skadet, om det var gjort notater i den, men også bibliotekarens meninger om boka kunne bli nevnt i katalogen, eller litteraturhistoriske bemerkninger (non sunt eius). St.Gallen-katalogen omfatter 450 bind.

En liknende ordning kan også gjenfinnes i andre klosterbibliotek.

Utenfor klostrene finner vi f.eks katalogen i biblioteket ved Sorbonne-universitetet i Paris. Biblioteket hadde 1017 bind i 1290 og nær femti år seinere var mengden økt til 1772 bind, altså en gjennomsnittlig årlig tilvekst på 15-16 bind.

Samlinger og tilvekst av denne størrelsen er det enkelt å holde orden på, man trenger verken avansert teknologi eller avanserte metoder.

En viktig metode som først kom i vanlig bruk fra 1400-tallet kan eksemplifiseres med katalogen fra Benediktinerklostret i Nürnberg. Det føres dobbelt katalog, den første katalogen er en "liste over bøkene etter signaturenes bokstaver" dvs en hylleliste eller inventarliste. Den andre er en "liste over emnene eller de forskjellige bøkene der". Innenfor emnene kan bøkene gjenfinnes i alfabetisk orden.

Katalog i bokform holdt seg lenge, men en viss utvikling er det i utførelsen. F.eks fins det katalog i Vatikanet fra 1600-tallet som er produsert ved at man først skrev opp alle innførslene på ark, deretter klippet man innførslene fra hverandre i smale strimler. Disse ble sortert og så limt inn i selvekatalogboken.

Den franske revolusjon fikk konsekvenser også for biblioteket. I Frankrike i 1791 kom verdens første nasjonale katalogiseringsregler. Reglene gjorde forfatterinnførsler obligatorisk, og de spesifiserte katalogens form : nemlig katalogkort.

På Deichmanske bibliotek i Oslo ble det etablert en katalog i bokform i 1790 som en trykt bok og den omfattet Carl Deichmans gave til Christianias befolkning. Katalogen var delt i avsnitt som markerer dokumentets form, dvs bøker, manuskripter, kart etc. Disse gruppene var inndelt etter bøkens fysiske størrelse: folio, quarto, oktavo. Innen disse gruppene var det en emnemessig inndeling.

I årene 1846-1850 ble det laget en ny katalog på Deichmanske bibliotek, stadig i trykt bokform. Og i 1877 ble det laget en katalog over tilveksten fra den forrige katalogen, også tilveksten var i trykt form. Den omfattet 1240 katalognummer som tilsvarte ca 1700 bind. Hva slags oversikter biblioteket hadde mellom disse bokutgivelsene har det ikke vært mulig å framskaffe opplysninger om.

På Universitetsbiblioteket i Oslo var det systematisk ordnete kataloger i bokform. For enkelte fagområders vedkommende var disse bøkene i bruk helt fram til 1960-tallet. Bøkene hadde alfabetisk saksregister, og forfatterregister med referanse til de nummererte innførslene (hypertekstlenke kaller vi det i dag). Selve bøkene var folianter med to stålskiner ved ryggen som var skrudd sammen og som dermed holdt boka sammen. Dette betyr at det også var - om ikke enkelt - så ihvertfall mulig å sette inn nye ark i katalogen om tilveksten var stor.

[Det kunne vært artig å vite hva slags katalogapparat det fantes på VSB før sedlene og katalogkortene kom, for ikke å snakke om tilsvarende katalog ved Oslo katedralskole.]

På 1800-tallet ble etterhvert tilveksten i de store samlingene så vanskelig å håndtere at katalog i bokform var uhensiktsmessig, selv om man lot det være åpne plasser for tilvekst og man limte inn nye sider i bøkene, så var det en grense der man måtte nyskrive katalogen. Tidligere skjedde dette kanskje hvert 30. eller 40. år. Men nå ble det umulig.

... I Frankrike i 1791 kom verdens første nasjonale katalogiseringsregler...

Kortkatalog og katalogiseringsregler

Med store samlinger måtte også nye metoder for ordningen av katalogen tvinge seg fram både på det rent tekniske og i det metodiske.

Teknologisk sett gikk man over fra katalog i bokform til katalog på sedler, først ved at man limte sedlene løst inn på riktig plass i bokkatalogen, løsnet dem og reorganiserte ved behov. Dernest at sedlene ble beholdt løse slik at det var lett å flette inn tilvekst innimellom, man måtte bare ha en måte å sikre rekkefølgen på, f.eks ved å lage hull i sedlene og stikke en stang gjennom eller ved å bunte sammen et visst antall sedler. På Universitetsbiblioteket i Oslo ble sedlene samlet løst i esker med dertil hørende skandaler om en eske skulle gå i gulvet.

Pappkortene ble lansert i 1791 i Frankrike, men innføringen ble diskutert i siste halvdel av 1800-tallet. Hvilken størrelse skulle kortene ha? 75 x 125 mm er jo svært lite og tillot ikke mye informasjon. Bør de ikke heller være DIN A5 ? Og skuffene kortene skulle ned i, skulle de lages av tre eller stål og hvor lang skal en skuff være og hva er den beste pappkvaliteteten og bør overflaten på kortene være blank eller matt? Og hva slags skrift skulle man bruke og hva slags blekk skulle man skrive med? Overgangen var ikke problemfri og uten diskusjoner, ikke minst gjaldt jo dette viktige standardiseringsspørsmål.

Man kan jo spørre seg hvorfor ikke kortkatalogen slo gjennom tidligere, løsningen virker nokså opplagt i etterhånd. Men stiller man det spørsmålet, møter man seg selv i døra i dagens situasjon: ligger det enkle løsninger rett i dagen som vi rett og slett ikke ser i skogen av småproblemer?

Parallelt med at katalogen gradvis ble frigjort fra bokformen pågikk en diskusjon om katalogiserings- og klassifikasjonsprinsipper i hele siste halvdel av 1800-tallet. På mange måter ble diskusjonen oppsummert gjennom Charles A. Cutters arbeid "Rules for a dictionary catalogue" som kom i sin første utgave i 1876. Det var samme år som den første utgaven av Melvil Deweys desimalklassifikasjonssystem! Den fjerde utgaven av Cutters bok kom i 1904 (han opplevde ikke å se den utgitt), men han oppsummerer i forordet diskusjonene med følgende lille hjertesukk:

Still I can not help thinking
that the golden age of cataloging is over,
and that the difficulties and discussions
which have furnished an innocent pleasure to so many
will interest them no more.
Another lost art.

Det er kanskje på tide at vi repeterer hans prinsipper og tar en diskusjon på ny, ikke bare om hvordan vi katalogiserer, men også hvorfor.

Cutters katalogiseringsprinsipper bygger på helt bestemte mål som han presenterer på denne måten:

OBJECTS.

To enable a person to find a book of which either

- (A) the author
- (B) the title
- (C) the subject

is known

To show what the library has

- (D) by a given author
- (E) on a given subject
- (F) in a given kind of literature

To assist in the choice of a book

- (G) as to its edition (bibliographically)
- (H) as to its character (literary or topical)

Ut fra dette utledes så det regelverket og de metodene som er nødvendig for å nå målene. Dette er grunnlaget for de moderne bibliotekatalogene, ihvertfall i Nord-Amerika. Men dictionary catalogues er bare en måte å gjøre det på. I Europa har det vært den systematiske katalog og den systematiske oppstilling som har vært rådende. Ved konsekvent gjennomføring av regelverket for katalogisering blir katalogene til noe mer enn summen av de enkelte katalogposter. Det blir et organisert kunnskapsunivers. Katalogene blir både et gjenfinningsredskap og en organisator. Katalogen samler det som hører sammen og skiller det som skal skilles.

Det jeg har forsøkt å eksemplifisere gjennom dette lille tilbakeblikket er at økende informasjonsmengde og økende tilvekst har fått konsekvenser for metodene og bruken av tilgjengelig teknologi. Små mengder og liten tilvekst stiller ikke store krav til verken ordning eller teknologi. Store mengder informasjon stiller mye større krav til metodene for ordningen av informasjonen. Når mengden i tillegg øker sterkt, stiller det store krav til katalogteknologi.

Det kan kanskje virke som å slå inn åpne dører å påpeke denne sammenhengen mellom informasjonsmengde, metode og teknologi, men vi står på ny midt oppe i problemstillinger knyttet til dette ved framveksten av Internett og økt tilgjengelighet av store mengder informasjon.

Det tok 100 år fra kortkatalogen ble lansert til den slo gjennom. Det foregikk en diskusjon om katalogiserings- og klassifikasjonsprinsipper i mange ti-år. Den gangen fikk en ide tid til å modnes før den fikk anledning til å slå gjennom. I dag overstrømmes vi av nye forslag, nye løsninger og ideer som vi knapt rekker å ta inn over oss før det kommer en ny versjon. For å si det med Odd Børretzen: Alt går så fort i våre dager, ikke bare tiden.

Gjenbruk av katalogdata

Katalogreglene er arbeidskrevende å gjennomføre. Dette ble tidlig erkjent i bibliotekene, blant annet distribuerte Statsbiblioteket i Berlin fra 1892 såkalte tittelstriper eller kort til andre bibliotek. Library of Congress distribuerte ferdige kort til de amerikanske bibliotekene fra omtrent samme tidsrom.

Dette er de første tilfellene av gjenbruk av katalogdata som en måte å spare ressurser i bibliotekene.

Gjenbruk av katalogdata var også en av grunnene for å opprette en MARCbrønn ved UBO i siste halvdel 70-tallet, der data ble lest inn fra magnetbånd hver uke. British Library, Library of Congress og etter hvert den danske nasjonalbibliografien leverte data. Tanken var å gjøre dette - sammen med nasjonalbibliografien - til en nasjonal katalogiseringsressurs for alle norske bibliotek uavhengig av hvilket system de brukte. Denne brønnen ble imidlertid nedlagt i siste halvdel av 80-tallet etter at det ble bestemt at UBO skulle tilslutte seg BIBSYS.

BIBSYS har også en MARCbrønn som et synlig bevis på prinsippet om gjenbruk av katalogdata på internasjonal basis. Den viktigste begrunnelsen for BIBSYS-samarbeidet som sådan ligger også i ønsket om å spare ressurser gjennom slik gjenbruk både av nasjonalbibliografiske data og gjenbruk av de andre deltakerbibliotekenes katalogiseringer.

Biblioteksentralen har i en årrekke distribuert kort og gjør det fortsatt gjennom ulike abonnementsordninger. Selvfølgelig er ikke kort den viktigste formen nå, men maskinlesbare data som også inneholder beskrivende data, dewey og emneord.

Gjenbruk av katalogdata bygger på prinsippet om at et dokument bare skal katalogiseres én gang - helst på et høyt og ikke minst konsekvent bibliografisk nivå og at disse opplysningene skal kunne brukes igjen i de enkelte bibliotekenes kataloger.

Samlingsutvikling og seleksjon

Men det er ikke bare katalogisering vi driver med i biblioteket, vi driver også med samlingsbygging og samlingsorganisering ut fra den grunnleggende ideen at bibliotekets samlinger skal organiseres for å støtte forskningen og undervisning ved den institusjonen det er satt til å betjene. Her nytter det ikke på samme måte å dele på arbeidet.

Samlingsbygging og seleksjon baserer seg på to forhold: for det første etterspørsel etter dokumentet og for det andre verdien dokumentet har for kvaliteten av samlingen, dens brukbarhet som forsknings- og undervisningsredskap over tid.

Når vi snakker om etterspørsel, brukes ofte uttrykket just in time. Det er uttrykk for en markedenkning omkring bibliotekets tjenester. Når det gjelder dokumentverdi for samlingen, så blir denne nedsettende omtalt med uttrykket just in case. Jeg vil ta "just in case" i forsvar. Disse to uttrykkene blir ofte stilt opp som motsetninger - enten det ene eller det andre. Det er viktig å holde fast

ved at en god bibliotekstjeneste må ivareta begge disse aspektene - både etterspørsel og samlingsverdi.

Det er klart at en samling er der for å brukes. Ikke desto mindre er det helt klart "just in case" prinsippet ikke må forkastes. Som et eksempel kan jeg nevne at jeg i forberedelsen til dette foredraget, kom over en referanse som det viste seg at UBO hadde. Det var en heftet bok fra 1967 og da den kom på mitt skrivebord, viste det seg at den var usprettet fra side 9 og utover. Fagreferenten hadde lest forordet og innholdsfortegnelsen for systemiseringsformål. Ingen andre hadde lest den. Nå er vi to, en professor på instituttet hadde også stor glede av den. Jeg er veldig glad for den våkenheten som fagreferenten viste ved å anskaffe boka. Jeg er også veldig glad for at boka ikke ble kassert i løpet av de 30 årene som er gått siden anskaffelsen selv om den faktisk ikke hadde vært utlånt.

Vi skal ikke bare ta inn dokumenter som er etterspurt i dag, men også ha langsiktige mål med samlingsoppbyggingen. Det stiller store krav til fagreferentens kunnskaper om faget - og dets generelle utviklingstrekk. Fagreferenten må være fagets generalist i motsetning til forskerne som snevrer seg inn i stadig smalere nisjer i faget. Gjennom de valg fagreferenten gjør - både når det gjelder hva som anskaffes og ikke minst ved det som ikke anskaffes - får samlingen sin kvalitet for forskningsmiljøet. Dette vil også gjelde i den situasjonen vi står oppe i nå med økte tilgang til elektronisk informasjon via datanettverket.

3. Den nye tid

Ekspløsjon i informasjonstilgang

De mest omfangsrrike søkemaskinene på internett omfatter i dag nær 60 millioner såkalte www-sider. Det er sannsynlig at antallet slike sider nærmer seg 100 millioner med rask fart.

Denne mengden omfatter likt og ulikt. Den omfatter tekstlig informasjon som produktkataloger, barns hjemmesider, vitenskapelige rapporter, prosjektbeskrivelser, skjønnlitterære verker, statistiske data; den omfatter lydmaterialer som klassisk musikk, historiske radioopptak, reklame for nye CD-er; den omfatter bilde-materialer som Nansensamlingen, kartdata; den omfatter levende bilder i digitalisert form; den omfatter programvare for forskjellige typer maskiner.

Kombinasjoner av disse formene kan brukes til å presentere svært kompleks informasjon sett fra et biblioteksynspunkt, sett i forhold til tradisjonelle regler for katalogisering. Det kan være museumsutstillinger, det kan være interaktive opplæringsprogrammer der tekst, lyd, bilder og video fra forskjellige filer er presentert i en helhetlig sammenheng, såkalt interaktive multimedia.

En samlebetegnelse for alt dette kan være nettdokumenter. Et nettdokument kan være en enkeltstående fil, eller en samling filer.

Noe av det som kjennetegner denne mengden er at store deler av materialet er flyktig (tilgjengelig i begrenset tid), det er dynamisk

(endrer innhold uten varsel), og det flytter seg (til andre maskiner).

Det kanskje mest spesielle med nettdokumenter er måten de blir knyttet sammen på ved hjelp av hypertekstlenker. Det kan ofte være uklart om en lenke fører til andre deler av samme dokument eller om det fører til andre dokument. På denne måten blir grensene mellom de forskjellige dokumentene utvisket og strukturen innen ett og samme dokument blir uoversiktlig.

Her er det mange og vanskelige spørsmål for bibliotekene. Jeg skal gripe fatt i to av dem : seleksjon og katalogisering.

Seleksjon av elektroniske dokumenter

... skillet mellom den lett tilgjengelige litteraturen som fins lokalt og den der ute som ikke er tilgjengelig, blir ikke lenger så klart ...

I lang tid ennå vil seleksjon dreie seg om fysiske dokumenter som blir anskaffet til en lokal samling. Biblioteket vil fortsatt ha bøker, tidsskrifter og videoer, CDrom-er. For disse funksjonene vil fagreferentens arbeid dreie seg om å framheve - gjennom

sine valg - den litteraturen som best tjener fagmiljøet. Etterspørsel og verdi vil være de to grunnleggende kriteriene for anskaffelse.

Men hva med alle de elektronisk tilgjengelige dokumentene?

Det gamle skillet mellom den lett tilgjengelige litteraturen som fins lokalt og den der ute som ikke er tilgjengelig, blir ikke lenger så klart. Dermed blir verdien av lokale samlinger heller ikke lenger trengs - "alt" fins jo på nettet. Da ser man bort fra bibliotekets rolle som faglig sil - som formidler mellom informasjonsuniverset og det faglige forsknings- og undervisningsmiljøet. Fagreferenten er ikke bare en sil, men også en organisator.

Vi må som fagreferenter fortsatt selektere informasjon og vi må ha øynene åpne for at enkelte ting blir annerledes med elektroniske dokumenter.

Den viktigste informasjonen vil koste penger og med elektronisk informasjon vil det fortsatt være slik at det blir et skille mellom det man velger å stille til rådighet lokalt og det man velger bort.

Gjennom avtaler med informasjonsleverandører - enten det er forlag som utgir tidsskrifter eller databaseleverter - velger man hvilken informasjon man skal stille til disposisjon lokalt. Etterhvert fins jo nasjonale avtaler også på dette området.

Slike generelle avtaler kan legge grunnlaget for at seleksjon basert på etterspørsel i stor grad kan tas hånd om av låneren selv.

Noen eksempler kan illustrere:

Ved DTV (Danmarks Tekniske Videncenter og bibliotek) er de i ferd med å realisere et system som består av to hovedkomponenter:

* De kjøper dataene fra den største abstractdatabasen innen fysikk, elektronikk og databehandling - INSPEC og legger disse dataene opp i et lokalt databasesystem,

* De gjør avtaler med store forlag om leveranse av artikler i fulltekst.

Disse to komponentene - abstractdatabase og fulltekst - koples så gjennom WWW til et søke- og bestillingssystem som gir låneren en av tre muligheter når han finner en interessant referanse:

- * Få artikkelen opp på skjermen, eventuelt skrive den ut direkte på skriver.
- * Bestille kopi fra DTVs papirversjon i fall den ikke fins elektronisk
- * Bestille kopi fra annet bibliotek via DTV

Dette er et tilfelle der biblioteket kjøper inn informasjon i elektronisk form og mye mer enn det som kommer til å bli brukt.

En annen variant av dette kunne være at man gjennom avtaler med informasjonsleverandører lot låneren hente de artiklene hun ønsker over nettverket direkte fra produsenten. Biblioteket kan så - på grunnlaget av den etterspørselen som en slik henting representerte - lagre dokumentet lokalt i et større eller lengre tidsrom utfra den antakelse at ethvert dokument som er blitt etterspurt en gang har større sjanse for å bli etterspurt en gang til. Så kunne man lage beslutningsregler (algoritmer) som gikk gjennom lageret og frigjorde plass dersom et dokument ikke var brukt på lang tid.

Dette prinsippet brukes - så vidt jeg forstår - i forbindelse med Encyclopedia Britannica-søkingen på Universitetet i Bergen. WWW-leseprogrammer som Netscape bruker det lokalt i klient-maskinene.

Men så er det all den informasjon som ligger på nettet som det ikke står profesjonelle leverandører bak. Her er det mye søppel og mye er nokså lett å identifisere og unngå, men hva med de dokumentene som befinner seg i grenseland og som ser tilforlåtelige ut. Den informasjonen som kommer via tidsskrifter og forlag har vært gjennom en seleksjonsprosess som ligger innbakt i publiseringsprosessen. Slik er det ikke med den øvrige informasjonen. Det kan reise seg spørsmål som:

- * hvem står bak rapporten/artikkelen vi finner
- * har vedkommende den tilstrekkelige kompetansen til å behandle dette stoffet eller er det en sjarlatan
- * er vedkommende den han gir seg ut for å være
- * hvordan står dokumentet i forhold til annen litteratur om emnet
- * har dokumentet en dato
- * hva slags organisasjon er forfatteren tilknyttet

Seleksjon er en viktig og vanskelig prosess også for informasjonen på nettet og den kommer i tillegg til det vi allerede driver med.

På nettet blir det også en viktig seleksjonsoppgave for fagreferentene å finne fram til kvalitetsinformasjon i form av samlinger av ressurser og å bygge opp egne samlinger av slike. Her burde det være på sin plass med et samarbeid mellom fagbibliotekmiljøene på tvers av institusjonene. Jeg skulle mer enn gjerne samarbeide med de bibliotekene som dekker informatikkfaget ved de

andre universitetene. Internett er for stort til at en enkelt person kan mestre det aleine.

Katalogisering av elektroniske dokumenter

Det er skrevet mye om katalogisering av elektroniske dokumenter og nettdokumenter og det kunne vært tema for et eget foredrag. For spesielt interesserte har jeg gitt en del referanser i litteraturlista til dette foredraget. Jeg vil her bare berøre spørsmålet overflattisk via noen konkrete eksempler.

Når vi velger å ta opp i samlingen et elektronisk dokument (underforstått: som er tilgjengelig via nettverket), hvordan skal det behandles i katalogiseringsøyemed og hvilke hensyn skal vi ta når det gjelder bevaring?

Skal vi inkludere i katalogen dokumenter vi ikke har kontroll over? Skal vi skaffe oss fysisk kontroll over tilgjengelig informasjon hvis vi ikke har det fra før, dvs ta en lokal kopi dersom vi ønsker å innlemme det i katalogen?

... På nettet blir det også en viktig seleksjonsoppgave for fagreferentene å finne fram til kvalitetsinformasjon i form av samlinger av ressurser og å bygge opp egne samlinger av slike ...

I Informatikkbiblioteket har vi i et par år forsiktig beveget oss inn på dette feltet ved å katalogisere i BIBSYS dokumenter vi dels bare har i elektronisk form, dels har både elektronisk versjon og papirversjon av. Vi har konsentrert oss om lokal produksjon, dvs forskningsrapporter, hovedoppgaver, arti-

kler, konferansepapers og annet der det forutsettes at forfatterne har et avklart forhold til copyright. Innlevering skjer på frivillig basis.

Disse dokumentene blir katalogisert på normalt vis i BIBSYS ved at vi drar opp dokumentene på skjermen og finner fram til de formelle opplysningene på fremtredende plass som gir oss grunnlaget for den deskriptive katalogiseringen. Visse ting er spesielle for elektroniske dokumenter. Hyllesignaturen byttes ut med en nettadresse (URL) til dokumentet gjennom bruk av et eget marcfelt (856) som inneholder delfelt for nettadresse, filstørrelse og en generell verbal beskrivelse av filen. En nærmere beskrivelse av ulike spørsmål som dukket opp gjennom dette arbeidet er gitt i min kollega Berit Stranges artikkel i Synopsi i 1995.

Vi har altså kontroll over dokumentene som plasseres i et filhierarki avhengig av type dokument. Dette filhierarkiet kjenner vår www-tjener til, slik at dokumentene kan nås via WWW gjennom lenker som henger på katalogpostene.

Men vi har også forsøkt å legge inn nettadresser til dokumenter vi ikke har kontroll over. Det kan være at en bok vi har innkjøpt inneholder en nettadresse til den elektroniske versjonen av innholdsfortegnelsen, eller nettadressen til ferdige dataprogrammer som er omtalt i boka og som dermed kan hentes ved filoverføring dersom leseren ønsker å prøve dem ut. Vi har i noen tilfeller lagt opp lenker til slike ressurser funnet i bøker vi har i biblioteket.

Erfaringene med dokumenter vi ikke har kontroll over, har så langt ikke gitt mersmak. Mange av lenkene er blitt inaktive etter kort tid, dvs dokumentet bak fins ikke lenger. Dette peker i retning av at dersom man ønsker å lage slike lenker, så bør man ta kopi av

dataene og legge opp i sin egen, lokale elektroniske samling.

For de dokumentene vi selv har kontroll over fungerer dette bra. Det vi har gjort er å lage en kopling mellom katalog og elektronisk dokument, ikke ulik den som går mellom katalogpost og hylla via hyllesignaturen.

Dette er vel og bra, men for dem som finner fram til dokumentet via WWW direkte og ikke via vår katalog, så kan det bli problemer. Det eneste de vil se om de kommer fram ved hjelp av filoverføringsprogrammer er et kryptisk filnavn og en filstørrelse. Vår katalogisering er ikke tilgjengelig for dem. De kan ikke se forfatter, tittel og abstract før de henter dokumentet over til egen maskin og bruker et eller annet program for å lese det de har hentet.

Dette reiser spørsmålet om å knytte katalogføringen sterkere til dokumentet ved å gjøre katalogposten til en integrert del av dokumentet. Dette vil ha åpenbare fordeler, ikke minst for dem som ønsker å legge dokumentet inn i sin egen katalog. Spesielt nyttig vil det være om kataloginformasjonen er av en slik kvalitet og i en slik form at den mer eller mindre direkte kunne tas inn i katalogen. Det vil også være nyttig ved at filoverføringsprogrammer kan bli satt i stand til å trekke ut bare kataloginformasjonen, slik at man kan se hva dokumentet dreier seg om før man setter i gang en større overføring.

Et eksempel på noe som nærmer seg denne situasjonen:

Ved Virginia Electronic Text Center registrerer de - som navnet tilsier - dokumenter elektronisk og de koder teksten med SGML. SGML står for Standard Generalized Markup Language og det er et system for å kode teksten med dokumentets struktur. Et SGML-dokument består i prinsippet av 2 hoveddeler - et hode og en kropp. Kroppen er selve dokumentet merket med koder som angir strukturen (kapitler, avsnitt, innrykket tekst, sitater). Kodene er definert i hodet av SGML-dokumentet. I hodet kan det også stå noe om dokumentets oppdateringshistorikk.

I Virginia legges også bibliografiske data inn i dokumentets hode. Rent praktisk gjør de slik: Tekstsenteret som legger teksten til rette fyller inn så mye de kan av bibliografiske opplysninger. Deretter sendes hele dokumentet over til bibliotekets katalogavdeling som foretar katalogisering for bibliotekets katalog.

Samtidig brukes bibliotekets katalog som autoritet for de bibliografiske opplysningene i SGML-dokumentets hode. Katalogavdelingen bringer dem opp på et akseptabelt bibliografisk nivå. Når dette er gjort, sendes SGML-dokumentet tilbake til tekst-senteret som tilrettelegger dokumentet for bruk på nettverket.

Her fungerer altså de data som tekstsenteret fyller inn som et grunnlag og et hjelpemiddel for en utfyllende, grundig bibliografisk beskrivelse som tilbakeføres til dokumentet. Jeg går utfra at de interne rutine sikrer utstrakt gjenbruk av data begge veier - både fra SGML til katalog og omvendt.

For andre som seinere vil ta opp dette dokumentet i sin samling,

eksisterer altså gode bibliografiske data sammen med dokumentet som kan gjenbrukes i egen katalog tilpasset de lokale forholdene.

Så får vi altså inkludert elektroniske dokumenter i bibliotek-katalogene. Men folk går jo ikke til bibliotek-katalogene når de leter etter stoff på nettet. De venter foreløpig ikke å finne tilgjengelig fulltekst via disse katalogene. Dette vil nok endre seg etter hvert som mengden av katalogiserte fulltekstdokumenter øker og katalogenes kvalitet kommer til syne også som inngang til fulltekst.

Søkemaskiner/roboter

I dag leter folk i søkemaskinene som er basert på robotinnhentning i hele verdensveven: AltaVista, HotBot, Infoseek og andre.

Søkemaskinene har mer eller mindre avanserte søkespråk, men felles for dem alle er at de ikke forholder seg til standardiserte bibliografiske data. De forholder seg til dokumentet slik det er lagt ut på nettet av forfatteren eller forfatterens formidler.

Man kan finne mye nyttig informasjon gjennom disse søkemaskinene og har man litt teft, så kan man ofte komme ganske rett på en faktaopplysning. Men søking i disse maskinene har innebygde problemer når det gjelder fullstendighet og presisjon og det skyldes blant annet mangelen på god kataloginformasjon i de dokumentene som er indeksert.

... Søkemaskinene kan nesten sammenliknes med en usystematisk inventarliste over Internett på linje med de gamle klosterkatalogene ...

Folk oppfatter det som problematisk å forholde seg til de store treffmengdene i baser med over 60 millioner dokumenter. Man trenger muligheter for å avgrense. Selvfølgelig har maskinene mulighet for boolesk søk med de avgrensningene det gir mulighet til, men når

maskinen indekserer ethvert ord i teksten på lik linje, blir det likevel problemer. Det gjelder ikke minst der vokabularene fra to forskjellige fagområder flyter over i hverandre.

Det er en akutt mangel på kvalifiserende opplysninger i søkemaskinene. Når man søker på et navn, vet man ikke om det er som forfatter, illustratør, omtalt person, eller vedkommendes hjemmeside man får treff på. Søkemaskinene kan nesten sammenliknes med en usystematisk inventarliste over Internett på linje med de gamle klosterkatalogene. Det tar like lang tid å finne fram i begge. Burde vi ikke ha kommet lenger med den teknologien vi har til rådighet? Er det metodene det er noe feil med?

Problemene med søking i disse maskinene har fått en gruppe mennesker til å begynne å diskutere hva som må til for å forbedre søkingen i disse søkemaskinene.

Metadata - Dublin Core

Svaret deres er metadata. Det er blitt et av tidens mest heite moteord - ihvertfall blant en del spesielt interesserte.

Siden de fleste av dere sikkert ikke kjenner til Dublin Core Metadata element set, skal jeg veldig kort fortelle hva dette går ut.

Dublin Core er ment å dekke det de kaller DLO - Document Like Objects. Det er litt uklart hvordan man skal forstå dette. I utgangspunktet var det begrenset til tekstlig informasjon. Hovedarkitekten bak Dublin Core har utvidet dette til å omfatte også bilder, musikk og video, dersom det vil framstå på en lik måte for forskjellige brukere. DLO omfatter ikke alle de kombinasjonsformene som kan tenkes med nettdokumenter, eller interaktive tjenester og databaser.

Metadata er data om data. Utgangspunktet er at det i dag allerede er en rekke grupper som produserer data om sine data. Det kan være bibliotek (vi kaller metadataene våre "katalogposter"), det kan være muséer, kunstsamlinger eller andre institusjoner som har samlinger av et eller annet som de ønsker å gjøre tilgjengelig på nettverket i en eller annen form.

Spørsmålet er derfor : vil det være mulig å komme fram til et minste felles multiplum for en beskrivelse av så ulike objekter på nettet (jfr hva jeg tidligere sa om bredden i dokumenttypene på Internett)? Forutsetningen er at en slik beskrivelse kan henges på dokumentet selv, på en slik måte at roboter og søkemaskiner kan fange opp beskrivelsen og gjennom det legge grunnlaget for forbedrede søkemuligheter.

I løpet av de siste to årene har det vært en rekke møter med folk fra begge sider av Atlanteren og fra en rekke faglige sektorer, også katalogisatorer og edbfolk fra bibliotekene og leverandører av www-programmer. Formålet med møtene har vært å komme fram til et felles format, dvs en felles forståelse av hvilke dataelementer som trengs i beskrivelsen av de ulike dokumenttypene.

Første utkast bestod av 12 felt - i høst var det 13, dette har siden har økt til 15. Diskusjonene om Dublin Core foregår på nettet og er i prinsippet åpen for alle. Forslag fremmes gjennom elektroniske konferanser og diskuteres. Men det er klart at dette er likevel en veldig snever gruppe, sett i forhold til den store mengden folk som kan komme til å bli berørt av det, ikke minst gjelder dette folk i biblioteksverdenen som er spesialister i kunnskapsorganisasjon.

Dublin Core Metadata element set består pr 17. januar i år av følgende femten felt:

1. Title - Label: TITLE
2. Author or Creator - Label: CREATOR
3. Subject and Keywords - Label: SUBJECT
4. Description - Label: DESCRIPTION
5. Publisher - Label: PUBLISHER
6. Other Contributors - Label: CONTRIBUTORS
7. Date - Label: DATE
8. Resource Type - Label: TYPE
9. Format - Label: FORMAT
10. Resource Identifier - Label: IDENTIFIER
11. Source - Label: SOURCE
12. Language - Label: LANGUAGE
13. Relation - Label: RELATION
14. Coverage - Label: COVERAGE
15. Rights Management - Label: RIGHTS

Noen viktig egenskaper må nevnes :

For det første : alle felt er repeterbare. For noen av feltene er dette meningsfylt, f.eks. forfatternavn.

For andre vil det være vanskelig å se vitsen, f.eks dokumentformat.

Den andre egenskapen er at det ikke er definert noen delfelt i DC, f.eks fins ikke skillet mellom hovedtittel og undertittel.

Den tredje egenskapen jeg vil nevne - som ikke er illustrert her - er muligheten for å angi at man støtter seg på visse regelsett i angivelsen av innholdet i feltene gjennom å henvise til et bestemt skjema. For eksempel at man støtter seg på reglene i AACR2 når man angir dokumenttype.

Den fjerde egenskapen er at Dublin Core er definert helt syntaksuavhengig. Den er ikke knyttet opp mot f.eks syntaksen i MARC-formatet, SGML, HTML eller andre. Men den kan implementeres i de ulike formatene og får da syntaksavhengighet. Det arbeides en del med å lage konverteringsprogrammer mellom DC og slike syntaksbefengte formater. I et NORDINFO-prosjekt arbeides det for eksempel med konvertering fram og tilbake mellom DC og MARC-formatet. Dette er problematisk i og med at MARC-formatet er ulike mye rikere i sin beskrivelse av et dokument enn DC. Å konvertere fra MARC til DC er vanskelig, mens feltmessig konvertering den andre veien kan være enklere.

Dette kan se vel og bra ut. Men det er noen svakheter ved dette som jeg gjerne vil ha diskutert, særlig sett i forhold til de målsettinger og kvalitetskrav vi er vant til å stille til en bibliotekskatalog (jfr Cutters mål).

For det første: Alle felt er valgfrie å fylle ut. Det fins i dag ingen minstemålskrav til hvilke felt som må med. Det vil si at forfatterne selv bestemmer fullstendigheten av registreringen, hvilket nivå han vil legge seg på. Spørsmålet er om de i det hele tatt vil ta seg bryet med å fylle ut slike data. Ihvertfall vil dette kreve mye av de teksteditorerne forfatterne bruker. Mange bruker i dag en spesialeditor for å skrive tekst i HTML. Inn i en slik editor må det bygges komponenter som sørger for at et minstemål av data blir fylt inn.

For det andre: bortsett fra for felt 7, 8 og 9 (date, type og format) er det ingen regler for hvordan feltene skal fylles ut. Det er altså bare i disse tre feltene det går an legge automatiske kontrollrutiner for det som skrives inn. Men innebygd i definisjonen av feltene er det definert en mekanisme som gjør det mulig å henvise til hvilke autoriserte opplysninger/registre man bruker ved utfyllingen. F.eks kan man i feltet for keywords henvise til at man bruker LCSH eller MeSH. Man kan også henvise til steder på nettet der dette registret ligger tilgjengelig for online kontroll. Det kan også tenkes koplinger til registre for autoriserte navneformer. Igjen må det bygges inn avanserte mekanismer i editorene for at kontrollen med utfyllingen av metadata skal kunne bli gjennomført.

For det tredje. Det fins muligheter for juks. En forfatter som ønsker å bli lagt merke til på et eller annet vis, kan legge innhold i metadata som treffer den målgruppa han er på jakt etter. De mest

... komme fram til et felles format, dvs en felles forståelse av hvilke dataelementer som trengs i beskrivelsen av de ulike dokumenttypene ...

aktuelle moteordene innen fagområdet kan legges på som emneord uten at dokumentet behandler temaet. Slik juks forekommer på Internett allerede i dag.

For det fjerde. Det fins muligheter for feil. Dette kan for eksempel skje ved at metadata feilaktig blir dratt med over fra et dokument til et annet fordi han ønsker å kopiere visse sider ved dokumentet, f.eks layout.

Ta disse innvendingene som et ønske om en diskusjon.

Hva blir bibliotekets rolle i forhold til DC ? Jeg kan se tre roller:

Være med å diskutere målsettingen med og utformingen av DC. Det må i så tilfelle skje fort! En stor del av diskusjonen tas i et dobbeltnummer av Cataloging & Classification Quarterly som kom i fjor høst (nr 3/4, årg.22(1996)).

Når/hvis DC er blitt en de facto standard, så kan vi:

Der det elektroniske dokumentet skal opptas i samlingen, la metadata kunne fungere som kilde for en bibliografisk beskrivelse (men ikke mer: å innlemme et dokument i en samling er langt mer enn å kopiere bibliografiske data).

For de dokumentene som bibliotekene selv har kontroll over vil det kunne lages automatiske metoder som omdanner marcposter til rikest mulige DC-poster som kan legges på dokumentet.

Biblioteket kan produsere DC-data av høy kvalitet knyttet til de regelsett som gjelder for katalogisering og dermed bidra til at enkelte av de mål som Cutter stilte opp kan bli nådd. Men bibliotekene er bare en av flere aktører. De andre aktørene - både institusjoner og enkeltpersoner - vil ha sin egen forståelse og sine egne standarder/skjemaer for de enkelte felt. Institusjoner vil kunne produsere kvalitetsdata i DC-format for sitt område basert på sine standarder. Men hvordan går det sammen med data fra de andre institusjonene - for ikke å snakke om enkeltpersonene ? Det minste felles multiplum som DC er, er en fellesnevner på formnivå, ikke på innhold. Muligheten for å angi regelsett for innholdet vil kanskje bidra til å hindre sammenblanding f.eks. i nomenklaturen innen forskjellige fagområder, for forskjellige dokumenttyper. Men bruk av slike regelsett vil stille så store krav til søkemaskinene at jeg lurer på om de vil implementere muligheten. Det vil også stille nokså store krav til brukergrensesnittet dersom det skal bli klart for brukerne hva de søker på og hvordan de skal søke.

Dersom slike regelsett for innholdet ikke brukes, blir det svært vanskelig å nå de målene Cutter satte opp.

Problemene forsterkes når det ikke er institusjoner med klare regelsett som lager metadata, men enkeltforfattere som ikke har forståelse for at slike regelsett trengs og må brukes for at søking skal bli effektiv. Det er heller ikke deres oppgave. Uansett vil forfatterne bare ha sitt eget dokument for øyet, de vil ikke ha mulighet for å se sitt dokument i sammenheng med andre liknende dokumenter som det burde knyttes sammen med søking, altså problemstillinger knyttet til samlingsbygging.

Det sies at det beste ikke må bli det godes fiende. Det sies at det er

bedre med en enkel standard enn ingen. Metadata er en tanke som enhver biblioteksadministrator med ansvar for pengesekken griper begjærlig. Det er penger å spare dersom forfatterne selv katalogiserer sine dokumenter. Men det er en kortslutning. Jeg har pekt på en del svakheter med Dublin Core som går på det kunnskapsorganisatoriske. I den andre enden av prosessen som går fra forfatter til leser vil det sitte mange, mange personer som er på jakt etter den litteraturen som er katalogisert dårlig og de vil bruke mye tid (og dermed penger) på å finne det de leter etter. Deres bortkastete tid vil langt overstige den tiden det tar å katalogisere og klassifisere et dokument grundig én gang. Fra bibliotekets side må vi sørge for at de beskrivende data som integreres i de elektroniske dokumentene blir så fullstendige og konsekvente som mulig. Så blir det opptil miljøet for øvrig å sikre en effektiv gjenbruk av disse dataene.

Det er usikkert om DC vil føre til den kvalitetsforbedringen i søkemaskinene man sikter mot. Men her er det eksperimenter i gang som kanskje kan slå mine innvendinger i marken.

Hva kan så jeg tilby av andre muligheter? Ikke mange er jeg redd, men jeg har lyst til å nevne et eksperiment som er omtalt i november-nummeret av Communications of the ACM (Association of Computing Machinery). Spesialtemaet i dette nummeret er det de kaller "data-mining and knowledge discovery in databases".

I en av artiklene [Etzioni] gjøres det rede for ulike tilnærminger for å forbedre søking gjennom søkemaskinene. En av artikkelforfatterne reiser spørsmålet om informasjonen på WWW allerede er tilstrekkelig strukturert til å lette søkingen, om man bare bruker raffinerte nok metoder.

Selv om han understreker at et av hovedproblemene med WWW er mangel på kvalifiserende data, har han gjennom egne eksperimenter laget søkemekanismer som spesialiseres på å finne www-sider av en viss type med et brukerskrevet søkebegrep i tillegg. En enkel type www-side er folks personlige hjemmesider. Han har laget et sett av regler som gjør at programmet kan kjenne igjen denne typen www-sider. Reglene korrigeres ettersom de som søker melder tilbake om søkingen var vellykket eller ikke. Selve tjenesten virker slik at man skriver inn fornavn og etternavn. Deretter henter programmet fram aktuelle kandidatdokumenter for vellykkete treff via en metasøkemaskin (en metasøkemaskin søker gjennom en rekke vanlige søkemaskiner og samordner resultatene derfra). Kandidatdokumentene analyseres i forhold til reglene og programmet avgjør så om søket på dette grunnlaget er vellykket eller ikke.

Et av hovedpoengene hans er at dokumenttypen "hjemmeside" med sitt regelverk, lett kan byttes ut med andre dokumenttyper med andre regelsett, f.eks FAQ-dokumenter.

De store mengdene av data som ligger på Internett har ført til en fornyet interesse for automatisk indeksering. Det gjøres mange gjenfinningseksperimenter i tilknytning til det store "Digital Libraries Project" i USA. Det arbeides sannelig langs andre linjer enn DC også.

... sørge for at de beskrivende data som integreres i de elektroniske dokumentene blir så fullstendige og konsekvente som mulig ...

4. Oppsummering

De fleste som snakker for DC, snakker meget varmt om kvaliteten av bibliotekenes katalogposter. Men lite om hvordan denne kvaliteten er oppnådd, hvilke mål som ligger til grunn. Særlig syns jeg samlingsaspektet har kommet i bakgrunnen. Diskusjonen er veldig rettet mot det enkelte dokument.

Selv om dere kanskje ikke har oppdaget det, så har jeg gjennom dette foredraget forsøkt å argumentere for at en økende informasjonsmengde stiller minst like store krav til seleksjon, katalogisering og klassifikasjon som tidligere.

Veien til orden i den økende informasjonsmengden går ikke gjennom forenklinger som bare tar sikte på å spare penger. Forenkling kan være bra, men når man forenkler må man ha klart for seg hvordan det berører de kvalitetsmål man har.

Den viktigste forenklingen vi gjør, er å gjøre jobben godt første gang vi gjør den og så utnytte dette arbeidet for alt det er verdt gjennom gjenbruk.

Takk !

Flere personer har svart på små og store spørsmål, gitt meg litteraturtips, skaffet meg litteratur, oversatt latinske skriftstykker og vært villig til å diskutere bl.a. katalogiseringsspørsmål i forbedringen til dette foredraget. Takk skal dere ha: Gunn Haaland (UBO), Anne M. Hasund Langballe (UBO) og Anne K. Munkebyaune (NBR).

Litteratur:

Bratteteig, Bjørn; Hegna, Knut.

UBO:AUSE, en MARC-brønn for alle. I: Synopsiss. Årg. 16(1985), nr 3. - s. 90-91.

Brugger, Judith M.

Cataloging the Internet. I: MC Journal: The journal of academic media librarianship. Årg.1(1993), nr 2, s.50-65.
<http://wings.buffalo.edu/publications/mcjrnl/v1n2/brugger.html>

Buckland, Michael.

What will collection developers do. I: Information technology and libraries. Årg.14 (1995), nr 3, s.155-9.

Cutter, Charles A.

Rules for a dictionary catalogue : special report on public libraries. 4th ed. - Washington :Government printing office, 1904.

Daly, Lloyd W.

Contributions to a history of alphabetization in Antiquity and the Middle Ages. - Bruxelles, 1967. - 99 s. (Collection Latomus ; 90)

Etzioni, Oren.

The world-wide web : Quagmire or Gold Mine? I: Communications of the ACM. Årg.39(1996), nr 11, s.65-68.

Fagerli, Hans Martin.

En samkatalog, en MARC-brønn og en nasjonalbibliografi. I: Bok og bibliotek. Årg. 52 (1985), nr 6. - s.279-281.

Hakala, Juha; Husby, Ole; Koch, Traugott.

Warwick framework and Dublin core set provide a comprehensive infrastructure for network resource description. Report from the Metadata Workshop II, Warwick,UK, April 1-3, 1996. I: Nordinfonytt. 1996, nr 2, s.40-48.
<http://www.bibsys.no/warwick.html>

Hunter, Eric J.; Bakewell, K.G.B

Cataloguing. - London : Library Association Publishing, 1991. Haaland, Gunn.

Biblioteket i Alexandria. I: Midtøsten forum. - Årg. 8 (1994), nr 2, s.20-25.

Löffler, Karl.

Einführung in die Katalogkunde. Neu bearbeitet von Norbert Fischer. - Stuttgart : Anton Hiersemann, 1956.

Olson, Nancy B. (ed).

Cataloging Internet resources : a manual and practical guide. - Dublin, Ohio : OCLC, 1995.
<http://www.oclc.org/oclc/man/9256cat/toc.htm>

Ringdal, Nils J.

By, bok og borger : Deichmanske bibliotek gjennom 200 år. - Oslo : Aschehoug, 1985.

Seaman, David M.

Selection, access, and control in a library of electronic texts. I: Cataloging & classification quarterly. - Årg. 22 (1996), nr 3/4, s.75-84.

Strange, Berit.

Katalogisering av elektroniske dokumenter og Internettressurser ved Informatikkbiblioteket. I: Synopsis, Årg.26(1995), desember.

Weibel, Stuart (?).

Dublin Core metadata element set : reference description. Modified : January 15, 1997.
http://purl.org/metadata/dublin_core_elements

Weibel, Stuart.

Metadata : the foundations of resource description. I: D-Lib Magazine. 1995, July.
<http://ukoln.ac.uk/dlib/dlib/July95/07weibel.html>

Weibel, Stuart; Miller, Eric.

Image Description on the Internet : A Summary of the CNI/OCLC Image Metadata Workshop September 24 - 25, 1996 Dublin, Ohio. I: D-Lib Magazine. 1997, January.
<http://ukoln.ac.uk/dlib/dlib/january97/oclc/01weibel.html>

Seminarrapporten på www:

Rapporten fra fagreferentseminaret «Informasjonsteknologi og kompetanseutvikling» i Bergen 13.-14. februar 1997 er lagt ut på internett. Adressen den finnes på er:

<http://rosin.ubb.uib.no/felles/bib-info/seminar/fagref.htm>

Rapporten inneholder bl.a. tekst til alle foredragene og en deltakerliste.

"Hvem er hvem i litteraturen":

Snarveien til å bli belest

Morten Haugen
Biblioteksjef i Ørland

BOKOMTALE

En ny type leksikon i Norge: en oppslagsbok over litterære personer. Alt fra Othello og Odyssevs til Knerten og Knut Gribb. 2.500 personer i alt. En slik bok har alle muligheter til å bli både uunnværlig og klassisk.

Hans Levanders bok *Vem är vem i böckernas värld* har hittil kommet i tre utgaver på svensk, sist i 1994. Ansvarlig for den norske utgaven er Bo Norlin, svensk-norsk bibliotekar, forfatter og redaktør. Han har oversatt, tatt ut sær-svensk stoff og tilført nye artikler fra norsk litteratur.

Den eneste boka som ligner er den danske *Vor tids vem skrev hvad* (Politiken, 1971). Skjønt, den var ordnet alfabetisk etter boktitler. Andre lignende skandinaviske verk er ikke kjent.

Gode karakteristikk

En bokanmeldelse kan være ros, forbrukerveiledning, eller detaljfiksert kritikk. Først ros: Denne boka er jeg blitt både glad i og avhengig av. Jeg lar meg imponere over forfatterne, som med godt skjønn har valgt ut forfattere, bøker og personer - og gir presise karakteristikk av personene, og ofte også direkte eller indirekte sammendrag av bøkene det gjelder.

Boka er også velredigert på den måten at opplysninger ikke gjentas når flere personer fra samme bok presenteres hver for seg. Alt om en bok får man m.a.o. først ved å lese hele artikkelsuiten. Derved har jeg også indirekte sagt at boka har svært mange krysshenvisninger.

Jeg finner tre bruksmåter for denne boken: selv har jeg hatt stor glede av den som le-

sebok, både fullt og helt og stykkevis og delt. Dessuten er den selvfølgelig velegnet til *quick reference*, og i den sammenheng er det verdt å merke seg at den også er god på klassisk litteratur og mytologi. For det tredje har jeg flere ganger henvist til den svenske utgaven når skoleelever har bruk for korte sammendrag av en bok, eller flere bøker i et forfatterskap. (Dette kommer jeg tilbake til).

Norsk omarbeidelse

Jeg har lenge hatt glede og nytte av den svenske utgaven. For å undersøke hvor omfattende «fornorskingen» er, har jeg sammenlignet med den siste svenske utgaven, for E og T. Til sammen er 41 artikler tatt ut, og 42 nye artikler kommet til. For perspektivets skyld: totalt er det 191 artikler på disse to bokstavene i den norske utgaven. Det som tas ut er sær-svensk stoff, mens det særnorske tas inn. Noen artikler forlenges (*Edvarda* økes f.eks. fra 3 til 20 linjer), og noen forkortes.

Faste Forland og pinnsvinet Ludvig

Blant nyhetene i den norske utgaven kan vi finne personer fra Åndenes hus, Markus og Diana, Trollbyen, Mio, min Mio og Løvehjerte. De norske tilføyelsene virker svært dekkende for perioden fra 1850 til 1940 (og jeg har med glede merket meg personer fra selv mindre kjente bøker av bl.a. Jonas Lie, Duun, Sigurd Christiansen og Bojer).

Det synes som om nyere forfattere er dårligere representert. Verken Elstad eller Saabye Christensen er med. Prøysen bare med én, og jeg savner f.eks. Ruffen, Ola-Ola Heia og Oluf. Her er det sikkert flere enn meg som har «tips om stoff som bør være med i senere utgaver», som det heter i forordet.

Begge utgavene er illustrert, med tegninger, som ofte er samtidige, og med foto fra

film og teater. Den svenske utgaven har i tillegg flere tekstutdrag i rammer, dette finnes ikke i den norske.

«Havfrue, den lille»

Når det gjelder selve den systematiske ordningen av artiklene er det mye jeg undres over. At Kunnskapsforlaget foretrekker å alfabetisere bokstav for bokstav får så være, men jeg reagerer likevel når *Emile* kommer etter *Emil* (han med detektivene), og foran *Emil i Lønneberget*. Den svenske utgaven har innførsler på artikkel (*Den lilla sjöjungfrun*), mens den norske utgaven i flere tilfeller bruker adjektiv som oppslagsord, uten henvisninger fra substantiv (*Lille havfrue*, og *Tapre* (!) *tinnsoldaten*).

Videre: *Kong Sverre* må søkes på K, ikke på S. (Riktig nok har man også *Hertug Hans* og *Fenrik Stål*, men det blir ikke helt det samme). Den norske utgaven går også mye lenger enn den svenske i retning av å sortere etter fornavn, selv om forordet antyder at etternavn er det normale. Det kan diskuteres om flere personer med samme navn bør ha hver sin artikkel (som her), eller om man burde ha én artikkel, og dele opp med tall slik det er vanlig i ordbøker.

Dårlige registre

Så langt har jeg konstatert at boken er omarbeidet, at mye er kommet med og at den norske redaksjonen har gjort noen valg jeg undres over. Normalt. Først når jeg kommer til registeret, blir jeg fortvilet. De svenske utgavene har et forfatterregister som gjør at man på 20 minutter kan få et intensivkurs i hovedpersoner og handling i sentrale verk av Holberg eller Dostojevski, uten å lete andre steder for å finne ut hvilke bøker disse har skrevet. Slik jeg ser det, er dette faktisk et av de største fortrinn ved boka, og jeg synes at det fordobler nytten av boka. I den norske utgaven er dette erstattet med et ufullstendig og inkonsekvent tittelregister.

Henvisningsapparatet har i det hele flere mangler. For det første utelater registeret titler / henvisninger som er innlysende (f.eks. *Guro*), for det andre konstrueres titler (f.eks. *St. Croix-trilogien*). Krysshenvisningene i hoveddelen er heller ikke komplette. (F.eks. vises det begge veier mellom *Didrik* og *Ragnhild*, men bare fra *Kvitugla* til *Didrik*, ikke omvendt.) Alt dette gjør det vanskeligere å være trygg på at man har funnet alt om en bok.

Ønskes velkommen

Riktignok kan kritiske lesere finne feil, men i det store og det hele er dette en bok med framtiden foran seg. Vi hilser den velkommen, og håper den får et langt liv og mange nye utgaver!

(Kanskje vil det være en idé å la de norske og svenske utgavene dra veksler på hverandre, både i særstoff og fellesstoff, og oppdateres annenhver gang.)

Levander, Hans
Hvem er hvem i litteraturen
norsk utgave ved Bo Norlin
Kunnskapsforlaget, 1997
395 kr. 212 s.

Litteratur- prosjekt i Fredrikstad

Redaktør Erling Bergan

Fredrikstad bibliotek har fra våren 1997 satt i gang et prosjekt for formidling og informasjon om norsk skjønnlitteratur, melder Aud Nordgarden Grimstad. Målgruppene er alle som er i en formidlingssituasjon. Bibliotek som ønsker nærmere informasjon og som ønsker å benytte seg av tilbudet, finner mer om prosjektet på internett.

Adressen er:
<http://www.fredrikstad.folkebibl.no/litteraturprosjekt/>.

(... forts. fra side 9)

I følge administrerende direktør Jens Rugseth i Skrivervik Data vil vi snart finne Java i millioner av elektroniske innretninger: telefoner, små lommedatamaskiner, printere og smartkort. «Det er ikke lenger et spørsmål om Java blir 90-årenes viktigste teknologi, men heller *hvor fort* Java forandrer hverdagen for oss alle», sier han.

Det er kanskje vanskelig å se hvorvidt dette vil påvirke driften av bibliotekenes tradisjonelle husholdningssystemer. Men bibliotek utvikler jo tjenestene sine på mange områder i tillegg til og utover husholdningssystemenes rammer. Og på disse nye områdene kan endringene spille en viktig rolle. Dessuten må de store aktørene på bibliotekområdet, enten de heter Norsk Systemutvikling, Biblioteksystemer A/S eller BIBSYS, ta hensyn til endringsprosessene på IT-området når de stor overfor korsveier i videreutviklingen av systemene sine.

Men for brukerne vil disse tekniske endringene kunne få desto større innvirkning. De som ikke produserer informasjon, men har behov for å søke etter og bearbeide informasjon for egen bruk, kan ha fordeler av en lavere investeringsterskel for å kunne koble seg på og nyttegjøre seg ressursene på internett. Kanskje det kan fungere demokratiserende på den måten.

På den andre siden har forskjellen mellom de som produserer informasjon og de som konsumerer informasjon blitt visket ut med utbredelsen av internett. For mange har det for eksempel blitt et lite skritt å bevege seg fra internett-surfing til oppsett av egne hjemmesider. Kanskje NC-er blir et tilbakeskritt i forhold til denne utviklingen?

I verste fall kan det vise seg at det hele er en batalje mellom giganter i databransjen. Skal vi være i lomma på Microsoft eller Oracle? Skal vi bidra til at Bill Gates blir enda rikere eller er det Larry Ellison som skal håve inn mest?

Ingen nett-sensur i USA

Ytringsfrihet går foran ønsket om å skjerme barn mot pornografi, mener USAs høyesterett. 26.juni satte de ni dommerne foten ned mot politikernes ønske om å sensurere internett, melder NTB. Det var kongressen som i fjor vedtok at den som distribuerer uanstendig materiale på internett og på en slik måte at barn kan få tak i det, risikerer 1,8 millioner kroner i bot og to års fengsel. Vedtaket ble fattet på en bølge av moralsk forargelse blant de folkevalgte og uten forutgående høringer.

Det bidro igjen til at loven, den såkalte «Communications Decency Act» (CDA), som president Bill Clinton undertegnet, ble svært generell og sårbar for juridiske innvendinger. Høyesterett kom til at den bryter mot den grunnlovsbeskyttede ytringsfriheten. Motstanderne av loven hevdet at restriksjonene ikke bare ville ramme pornografiske bilder, men også diskusjoner om prevensjon, homoseksualitet og voldtekt. Da en amerikansk nettleverandør for eksempel la inn sperrer mot sex-ord, ble alle diskusjonsgrupper for brystkreftofre blokkert i samme slengen.

Høyesteretts avgjørelse hindrer imidlertid ikke privatpersoner, nettleverandører og til og med delstater i å bruke programvare som sperrer for informasjon via nettet. Det gjelder ikke bare porno, men også politiske budskap og uønsket informasjon. I totaltære land ser man allerede nå eksempler på at Internett-tilgangen blir sensurert av slike programmer for å hindre at uønskete politiske synspunkter kommer fram.

**DET ER ALDRI FOR SENT Å BLI
KUNDE HOS TRONSMO!**

**Hvis du trenger en bokhandel som kan
levere bøker som er litt utenom det
vanlige, så trenger du oss. Vi har bl.a. :**

**norsk og utenlandsk skjønnlitteratur *
filosofi * politikk * feminisme * homse/
lesbe-bøker * filmbøker, manus & video
* historie * irland * balkan * mat &
makt * indianere * reiseskildringer *
midtøsten * afrika * asia* latinamerika
* og en hel kjeller full av knalle
tegneserier**

TRONSMO
BØKER & TEGNESERIER
KR. AUGUSTSGT.19
☎ 22 20 25 09

Nå jakter Tromsø på lærer til bibliotek-kunnskap grunnfag

Redaktør Erling Bergan

Faget bibliotek-kunnskap er vedtatt opprettet ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø. Det blir oppstart høsten 1997. Bibliotek-kunnskap grunnfag inngår - sammen med dokumentasjonsvitenskap - som en del av den nye bibliotek-faglige cand.mag. utdanninga ved Universitetet i Tromsø.

Instituttet er nå på jakt etter lærer for ett års engasjement til denne nye bibliotek-faglige utdanningen. Stillingen er knyttet til seksjon for dokumentasjonsvitenskap. Vekten er lagt på forvaltning, administrasjon og organisasjon for denne stillingen.

Studiet i bibliotek-kunnskap omfatter fire hovedområder:

1. Biblioteket i samfunnet
2. Administrasjon og organisering av bibliotek-tjenester
3. Bibliotekets brukere
4. Bibliotekets dokumentformidling

For å dekke undervisninga innenfor område 1 (Biblioteket i samfunnet) og 2 (Administrasjon og organisering av bibliotek-tjenester) på det nye grunnfaget er det instituttet trenger en ny lærer. Det er snakk om en fagperson på amanuensis- eller førsteamanuensis-nivå. De ønsker en som kan tiltre så snart som mulig, med tilsetting for ett år.

Instituttet ønsker en person med:

- eksamen av høyere grad fra høyskole eller universitet
- bred faglig kompetanse innen primært

offentlig forvaltning, administrasjon og organisasjon, spesielt bibliotekssektoren.

- mest mulig praktisk erfaring fra primært offentlig organisasjon, administrasjon og forvaltning, spesielt bibliotek, prosjekt- og utviklingsarbeid.

- mest mulig undervisningserfaring med vekt på problembasert og prosjektorganisert undervisning.

Undervisninga på det nye grunnfaget starter onsdag 20. august 1997. Den som blir engasjert, skal spesielt undervise i: Det politisk-administrative system, lovgivning, offentlig forvaltning, bibliotekssektorens oppbygning, bibliotektyper, biblioteksorganisasjon og - administrasjon (planlegging, budsjettering, saksbehandling, personalorganisasjon m.m.), men det kan også være aktuelt med undervisning i andre deler av grunnfaget.

Bodø kommune, Opplærings- og kulturavdelingen, Grunnskolekontoret

Tverlandet skole

Tverlandet skole ligger ca. 20 km fra Bodø sentrum, med gode muligheter for friluftsliv. Elevtallet er for skoleåret 1997/98 er ca 320, fordelt på 15 klasser. Skolen har eget bibliotek m/kontor og studierom. Biblioteket blir tilknyttet Internett.

Skolebibliotekar

ledig fra 18. august 1997.

For stillingen gjelder:

Bruken av biblioteket blir meget sentralt i undervisningen ved innføringen av L-97, og stillingen krever utpreget samarbeids-evner og dyktighet i å legge til rette for prosjekter og tverrfaglige emner.

Søkere bør være bibliotekutdannet. Det er ønskelig at søkere har erfaring i bruk av EDB/IT.

Stillingen følger skoleåret, 39 uker á 30 timer, og arbeidsårets lengde utgjør ca 70% av full stilling. Stillingen er plassert i St.kode 7026, LR. 7.1, 1.tr. 17-25.

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til skolens rektor, tlf. 75 53 21 22.

Søknad med bekreftede kopier av vitnemål og attester sendes OK-avdelingen, Grunnskolekontoret, Postboks 413, 8001 Bodø, innen 23. juli 1997.

Undervisninga i høstsemesteret vil bestå av forelesninger og seminarer, mens undervisninga i vårsemesteret i stor grad vil være knyttet til prosjekt- og feltarbeid. For engasjement som amanuensis/førsteamanuensis gjelder det at ca. 50 % av tida skal brukes til forskning, forskningsrelatert arbeid og forskningsadministrasjon. De har brukbart reisebudsjett: Den nye læreren kan få støtte til faglige reiser på kr 30.000 pr år.

Det er professor Niels Windfeld Lund, Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø, tlf. 77 64 62 84, fax 77 64 42 39, e-mail niels@isl.uit.no, som skal kontaktes for de som er interessert. Hos ham kan man også få studieplan for bibliotekkunnskap og dokumentasjonsvitenskap. ■

Lær dine barn at jorden er vår mor

DET NASJONALE
MILJØ
BIBLIOTEKET

Steinkjer folkebibliotek, Dampsaga kulturhus,
Postboks 2502, 7701 Steinkjer
Tlf. 74 16 93 56, faks 74 16 24 10
e-post: miljø@steinkjer.folkebibl.no
<http://www.steinkjer.folkebibl.no/miljo/miljobib.htm>

Buskerud sentralsykehus

Buskerud sentralsykehus er i ferd med å legge om sine rutiner for håndtering og lagring av pasientjournaler. Pasientjournalarkivet har en sentral funksjon i dette arbeidet, og det opprustes og moderniseres nå for å ivareta nåværende og nye oppgaver.

Alle pasientjournaler skal samles i ett felles arkiv for de somatiske avdelingene. Nytt aktivt pasientjournalarkiv er planlagt, og nytt EDB-program og utstyr for å ivareta daglig arbeid med bestilling, utlån og oppfølging av pasientjournaler skal tas i bruk høsten -97. Nye lagringsmedia som mikrofilm/cd skal tas i bruk når nytt journalarkiv er ferdig.

Pasientjournalarkivet er en serviceavdeling som skal betjene alle somatiske avdelinger ved sykehuset og vil ha en sentral plass i en gradvis overgang til elektronisk pasientjournal i de kommende år.

Vi søker etter

Leder for pasientjournalarkivet

100% stilling. Tiltredelse snarest mulig. Leder for pasientjournalarkivet vil få en sentral funksjon i etableringen og utviklingen av nye systemer i sykehusets felles journalarkiv. Vedkommende vil få det daglige driftsansvaret og få systemansvaret for pasientjournalarkivets egne EDB-systemer.

Søkere må ha følgende kvalifikasjoner/egenskaper:

- * relevant høyskoleutdanning/annen tilsvarende utdanning
- * IT-kompetanse og erfaring
- * gode samarbeidsevner og serviceinnstilling
- * erfaring fra tilsvarende arbeidsområde er ønskelig
- * kunnskap/erfaring fra merkantilt arbeid i sykehus vil være en fordel
- * interesse og kompetanse for ledelse

Avlønning etter avtale. Nærmere opplysninger ved prosjektleder Gro Melbye, tlf. 32 80 34 22 eller arkivleder Louise Winness, tlf. 32 80 30 12.

Søknad merkes REF. 182/97

Søknadsfrist: 1.8.97

Pliktig innskudd til pensjonsordning er 2%. Tilfredsstillende tuberkulinattest av ny dato kreves fremlagt før tiltredelse. Prøvetid er 6 mnd. Krav om godkjenning av tidligere dokumentert praksis må fremsettes i søknaden. Søknad bilagt kopi av vitnemål og attester sendes Buskerud sentralsykehus, personalavdelingen, 3004 Drammen. Attestkopier vil ikke bli returnert.

NASJONALBIBLIOTEKET

Et frittstående nasjonalbibliotek er under etablering. Når institusjonen er ferdig utbygd, vil den bestå av ei operativ avdeling i Rana og ei i Oslo, samt en overordnet, samordnende ledelse i Oslo. Avdelinga i Rana ble opprettet i 1989, mens avdelinga i Oslo nå blir skilt ut fra Universitetsbiblioteket i Oslo.

Nasjonalbiblioteket ledes av en nasjonalbibliotekar, som har det øverste ansvar for drift, planlegging og utvikling av bibliotekets virksomhet. Basert på lov om avleveringsplikt, omfatter virksomheten oppbygging, bevaring og tilgjengeliggjøring av samlinger som spenner fra papirbasert til elektronisk informasjon, samt anskaffelse av relevant utenlandsk materiale. Nasjonalbiblioteket har ansvar for et bredt spekter av brukergrupper og er et kompetanse- og servicesenter for hele biblioteksektoren.

Ved Nasjonalbiblioteket er det ledig stilling som

Leder for Nasjonalbibliotekavdelinga i Oslo (NBO)

Etter planen skal Nasjonalbiblioteket pr. 01.01.99 overta bygning, i overkant av 100 stillinger og omfattende deler av samlingene fra nåværende Universitetsbiblioteket i Oslo. Dette skal utgjøre Nasjonalbibliotekavdelinga i Oslo. Leder for avdelinga skal ha det daglige ansvaret for virksomheten. I tida fram til overtakelse skal vedkommende ha et spesielt ansvar for å koordinere arbeidet med å utvikle NBO som organisasjon. Under ledelse av nasjonalbibliotekaren og i samarbeid med leder for Nasjonalbibliotekavdelinga i Rana (NBR) skal leder av NBO dessuten legge til rette for rasjonell funksjonsdeling mellom de to avdelingene. En sentral arbeidsoppgave vil også være knyttet til forberedelse og gjennomføring av rehabilitering/ombygging av nåværende lokaler i Drammensveien 42. Leder for NBO rapporterer direkte til nasjonalbibliotekaren.

Søkere må ha høyere utdanning som er relevant for leder- og planleggingsoppgaver i et moderne bibliotek. Det vil bli lagt vekt på ledererfaring fra bibliotek, eventuelt fra sammenlignbare informasjons- og kunnskapsinstitusjoner. Det vil også bli lagt vekt på utpregede samarbeidsevner. Kunnskap om IT i bibliotek er en fordel. Kvinner oppfordres til å søke.

Lønn etter lønnsplan 90.100, st. kode 1059, l.tr. 50-56.

I nasjonalbibliotekarens stab er det ledig stilling som

Rådgiver (jurist)

med opphavsrett som kompetansefelt. Rådgiveren skal bistå Nasjonalbiblioteket i spørsmål som angår opphavsrett, bl.a. i forbindelse med videreutvikling av IT-baserte tjenester i biblioteksammenheng.

Søker må ha juridisk embetseksamen med relevant erfaring fra opphavsrettsfeltet. Det vil også bli lagt vekt på utpregede samarbeidsevner og gode evner til skriftlig og muntlig framstilling av saksforhold.

Lønn etter lønnsplan 90.500, st. kode 1276/1277, l.tr. 34-54.

For begge stillingene gjelder medlemskap i Statens pensjonskasse. Nærmere opplysninger ved konst. nasjonalbibliotekar Magne Velure eller førstekonsulent Elisabeth Christensen over telefon 22 55 33 70.

Søknader sendes **innen 1. august 1997** til
Nasjonalbiblioteket, Postboks 2674 Solli, 0203 Oslo.

DET TEOLOGISKE MENIGHETSAKULTET

Menighetsfakultetet er landets største teologiske fakultet med ca 650 studenter og ca. 70 ansatte i undervisning og i administrasjon.

Stilling ledig som

BIBLIOTEKAR

ved Menighetsfakultetets bibliotek fra 15. august 1997.

Biblioteket, som for tiden har fire hele stillinger, er en sentral ressurs i institusjonens virksomhet. Biblioteket benytter Mikromarc.

Arbeidsoppgaver:

IT-oppgaver

Særlig ansvar for katalogisering, klassifikasjon

Publikumstjeneste

Brukeropplæring, fjernlån m.m.

Kvalifikasjoner:

Det kreves godkjent bibliotekarutdanning eller tilsvarende utenlandsk utdanning, og det er ønskelig med relevant erfaring fra høgskole- eller universitetsbibliotek.

Det er nødvendig med gode EDB-kunnskaper. Det vil bli lagt vekt på personlige egenskaper som samarbeidsevne, selvstendighet og serviceinnstilling.

Lønn:

Stillingen lønnes som st. kode 1074 Bibliotekar, LR 13 i statens lønnsregulativ. For godt kvalifiserte søkere vil høyere avlønning bli vurdert. Fakultetet tilbyr egen pensjons- og forsikringsordning. Det forventes at den som ansettes er lojal overfor institusjonens grunnsyn.

Henvendelse: Biblioteksjef Randi Rønningen, tlf. 22 59 05 22 eller Elna Strandheim, tlf. 22 59 05 24

Søknadsfrist: 1. august 1997

Søknaden sendes:

**Det teologiske Menighetsfakultet,
Postboks 5144 Majorstua, 0302 Oslo**

SOGNDAL KOMMUNE

Sogndal har 6300 innb. og er region-senter i Indre Sogn. Kommunen har allsidig næringsliv med gode service- og tenestetilbud. Her finn ein Høgskulen i Sogn og Fjordane, folkehøgskule, vidaregåande skule og Vestlandsforskning. Kultur- og fritidstilbodet er godt.

Folkebiblioteket er plassert i lyse og trivlege lokale i nytt kulturhus. Omlag 4 årsverk er knytta til verksemda. Biblioteket har eit nært samarbeid med høgskulen sine to bibliotek og biblioteket ved vidaregåande skule.

BIBLIOTEKAR

I Sogndal kommune er det ledig stilling for bibliotekar.

50% av stillinga vil vere tillagt fagleg ansvar og utvikling av skulebiblioteka ved Norane skule, Trudvang skule, Kaupanger skule og Sogndal ungdomsskule.

50% av stillinga er knytt til folkebiblioteket med vanleg utlånsarbeid etter oppsett turnusplan.

Sogndal kommune har avtalefesta samarbeid mellom folkebibliotek og skulebibliotek. Prioriterte mål er å gjennomføre IT-samarbeidet med felles tilknytning til Bibliofil for alle skulebiblioteka. Arbeidsoppgåvene vert vidare felles bokvalsmøter, katalogisering av samlingane og brukaropplæring. Alle skulane og folkebiblioteket er tilknytta Internett.

Søkjarar må ha godkjend bibliotekarutdanning.

Stillinga er plassert i st.kode 7026, lønsramme 7.3 Itr 19-27.

Tilsetjing skjer på dei vilkår som går fram av gjeldande lover, reglement og tariffavtalar. Nærare informasjon om stillingane kan ein få ved å vende seg til biblioteksjefen, tlf. 57 67 14 15.

Søknad med vedlegg vert å sende:

Sogndal kommune, sektor for kultur og næring, pb. 71, 5801 Sogndal **innan 1.august.**

Kristiansand folkebibliotek

IT-bibliotekar/konsulent

2. gangs utlysning

2-årig engasjement

Kristiansand folkebibliotek har fra 1.8.97 ledig stilling for konsulent - foreløpig som et 2 årig engasjement.

Stillingen er tillagt hovedansvar for utvikling, vedlikehold og drift på IT-området og for teknisk inventar. IT-konsulenten møter i bibliotekets ledergruppe. IT-konsulenten vil ha nært samarbeid med kommunens dataavdeling.

Kristiansand folkebibliotek har 44 ansatte i 29 stillinger. Biblioteket bruker biblioteksystemet Media og kommunens administrative systemer, og har eget publikumsnett med CD-rom og Internett.

Biblioteket står foran store utfordringer når det gjelder tilrettelegging og videreutvikling på IT-området. Nytt biblioteksystem skal vurderes.

Brukerstøtte, veiledning overfor publikum og intern opplæring på IT-området er sentrale arbeidsoppgaver. IT-konsulenten inngår i bibliotekets vaktplaner med kvelds- og lørdagsvakter.

Kvalifikasjoner:

Utdannelse på universitets-/høgskolenivå, fortrinnsvis med 3-årig høgskole i bibliotek- og informasjonsfag og formell it-kompetanse. Erfaring fra arbeid på it-området kan erstatte formell it-kompetanse.

Vi søker en utadvendt person med god samarbeidsevne, og med evne til å arbeide målrettet og selvstendig.

Vi kan tilby en utfordrende og travel hverdag i et hyggelig arbeidsmiljø.

Stillingen lønnes som konsulent, stillingskode 6559, ltr. 31 - 35, alternativt plassert etter kvalifikasjoner (årslønn kr. 226.800 - 242.100).

Stillingsnr.: 40151

Søknaden sendes: Kristiansand folkebibliotek, postboks 476, 4601 Kristiansand, på kommunens søknadskjema, som fåes ved henvendelse til Kristiansand folkebibliotek, tlf. 38 02 91 65.

Søknadsfrist: 15.07.1997

Ytterligere informasjon fås ved henvendelse til biblioteksjef Else-Margrethe Bredland eller nestleder Anne Kristin Undlien, tlf. 38 02 91 65.

STEINKJER BIBLIOTEK

Prosjektbibliotekar i 100% stilling til «Miljøbiblioteket»

Steinkjer bibliotek er kompetansebibliotek innen fagområde miljø. Kompetansebiblioteket er foreløpig et 3-årig prosjekt som støttes av bl.a. Statens bibliotektilsyn.

Til prosjektet er det fra 1. oktober ledig stilling som prosjektbibliotekar. Prosjektet er kommet godt i gang og skal evalueres i 1998. Kompetansebiblioteket avsluttes som prosjekt 31.12.1998.

Arbeidsoppgaver: Markedsføre prosjektet overfor biblioteksystemet, skoleverket, gi faglig veiledning til andre bibliotek, fjernlånsvirksomhet og samarbeid med bl.a. miljøorganisasjoner.

Sekere må ha godkjent eksamen fra Høgskolen i Oslo, avd. for journalistikk, informasjon- og bibliotekkunnskap eller tilsvarende. Vi ønsker en engasjert og utadvendt person med interesse for miljø og som kan arbeide målrettet og selvstendig.

Stillingen avlønnes inntil lønnstrinn 32 avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til biblioteksjef Hallfrid Skimmeli, tlf. 74 16 93 55. Adresse: Steinkjer kommune, personalsjefen, postboks 130, 7701 Steinkjer.

Søknadsfrist: 30. juli 1997.

SOGN OG FJORDANE FYLKESKOMMUNE

Undervisningsavdelinga/Fylkesbiblioteket

Prosjektkoordinator Bibliotek - IT

Undervisningsavdelinga i Sogn og Fjordane fylkeskommune søker etter prosjektkoordinator i halv stilling i perioden 01.09.97 - 01.09.98. Stillinga er tillagt oppfølging av «Plan for bibliotek i vidaregåande skular i Sogn og Fjordane».

Arbeidsstad vil verte Sogn og Fjordane fylkesbibliotek, Førdehuset, Førde.

Stillinga kan kombinerast med ½ prosjektstilling ved fylkesbiblioteket i same tidsrom. Denne stillinga er tillagt utvikling av WWW-tenester for folkebiblioteka i fylket.

Søkjarar med godkjent bibliotekareksamen er ønskjeleg, men anna høgare utdanning som lærarutdanning kan òg vere aktuelt. Det vert sett krav til IT-kompetanse.

Løn etter kvalifikasjonar.

Interesserte kan kontakte direktør Claus Kvamme tlf. 57 65 62 25 eller fylkesbiblioteksjef Solveig Bjordal tlf. 57 72 18 88.

Søknadsfrist er 15.07.97.

Søknaden skal sendast: Sogn og Fjordane fylkeskommune, Undervisningsavdelinga, Fylkeshuset, 5840 HERMANSVERK.

GLOPPEN KOMMUNE

Gloppen kommune har 5.900 innbyggjarar og ligg i Nordfjord.

Sandane er kommunesenteret og ligg 12 km frå Sandane Lufthamn. Gode skuletilbod med t.d. høgskuleutdanning og rikeleg høve til kultur- og naturopplevingar.

Biblioteksjef

Ved Gloppen folkebibliotek har vi ledig heil stilling som biblioteksjef frå 15. oktober d.å.

Vi har hovudbibliotek på Sandane og 3 filialar. Biblioteket har 5 tilsette, og eit av dei høgste utlåna pr. innbygger i fylket.

Internettilgang er under utvikling. Hovudbiblioteket er også skulebibliotek for Firda v.g.s. Biblioteket er ein del av kultur-etaten og sorterer under kulturutvalet.

Vi er ute etter ein biblioteksjef med bibliotek-fagleg høgskuleutdanning, og som er kreativ og utadvendt med god kjennakap til EDB.

Stillinga er lønna i lønnstrinn 30, for tida kr 223.200 i året.

Du får nærare opplysningar om stillinga hos biblioteksjefen på tlf 57 86 62 32 eller hos kultursjefen, tlf 57 86 62 22.

Vil du søkje på stillinga, send søknad med attestar og vitnemål til: Gloppen kommune, kultursjefen, 6860 SANDANE.

Søknadsfristen er 8. august 1997.

Hvorfor gå over bekken etter vann?

Vi leverer norske og utenlandske bøker, tidsskrifter, gråsonepublikasjoner og andre informasjonsprodukter. Vi tilbyr:

- Riktige priser
- Effektive rutiner
- Oversiktlige statusrapporter
- Personlig oppfølging

Større kunder tilbys svært fordelaktige betingelser, med reelle rabatter på utenlandske priser.

Ta kontakt -- vi sender gjerne en oversikt over våre tjenester.

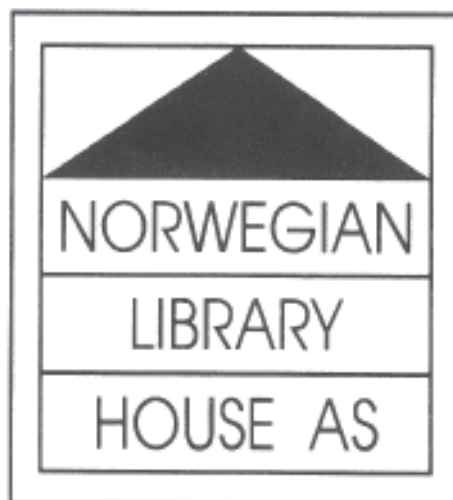
Norwegian Library House AS

Postboks 118 Tåsen

0801 Oslo

Telefon 22 95 27 42

Telefax 22 95 03 25

Library Supply på norsk

BIBLIOTEKARFORBUNDET INNMELDINGS-SKJEMA

Navn	_____	Født	_____
Adresse	_____	Tlf.	_____
_____	_____	_____	_____
Postnr.	_____	Poststed	_____
_____	_____	_____	_____
Yrkesaktiv	☐	Godkj. Bibliotekareksamen (År)	_____
Student	☐	_____	_____
Ikke yrkesaktiv	☐	_____	_____
Arb. giver	_____	Sektor (Komm/Stat/Fylke/Priv)	_____
Adresse	_____	Tlf.	_____
_____	_____	Faks.	_____
Postnr.	_____	Poststed	_____
_____	_____	_____	_____
Stilling	_____	Ansiennitet fra	_____
_____	_____	_____	_____
Stillingskode	_____	Lønnstrinn	_____
_____	_____	Stillingsandel	_____
_____	_____	_____	_____
Forsikringer	_____	_____	_____
Innbo Ja / Nei	_____	Grunnfors. Ja / Nei	_____
Virkning fra (måned):	_____	Virkning fra (måned):	_____
_____	_____	_____	_____
Dato	_____	Signatur	_____
_____	_____	_____	_____
Skjemaet sendes: Bibliotekarforbundet, Lakkegt. 21, 0187 Oslo			

på tampen:

Den amerikanske bibliotekforeningen ALA skal ha ny direktør. Og som noe helt nytt trenger direktøren ikke lenger være utdannet bibliotekar. Organisasjonen har gjennom sin 120 årige historie alltid vært ledet av en bibliotekar. Men utvalget som skulle finne fram til ny direktør har enstemmig besluttet at bibliotekfaglig utdanning ikke lenger skal være en betingelse. Utvalget har bestått av ALA-ledelsen og sentrale representanter for amerikansk bibliotekverden. Beslutningen er opprørende og sjokkerende, skriver Library Journals sjefredaktør John Berry i en lederartikkel. Den underminerer etter hans mening kravet om at biblioteksjefer skal være utdannede bibliotekarer og er med på å forsterke den generelle tendens til manglende respekt for bibliotekarprofesjonen.

I et intervju med de to kandidatene til posten som kommende president for ALA (Library Journal, 1.4.97) fastslår begge at ALAs direktør bør være bibliotekar. Men selv om det blir en bibliotekar som ender opp med å få jobben, er skaden allerede skjedd mener John Berry: «ALAs ledelse er åpenbart parat til å overgi verdens kanskje best betalte stilling på bibliotekområdet til en ikke-bibliotekar. Man trenger ikke være noe geni for å regne ut hvilket slag det er mot bibliotekarenes profesjonelle prestisje - et slag fra nettopp den organisasjonen som hevder å tjene bibliotekarenes interesser.»

Vi har parallelle saker i vårt eget land. Generalsekretæren i Norsk Bibliotekforening fra 1. januar i år er uten bibliotekfaglig utdanning eller erfaring. I Bibliotekforums intervju med ham heter det: «Vår nye general er ikke helt ukjent med bibliotek. Han er en flittig bibliotekbruker på Ski bibliotek og har arbeidet med bibliotekpolitiske saker som medlem av kommunestyret.» Et annet eksempel er Fredrikstad kommune, som har med følgende når de lyser etter biblioteksjef: «Der som søkere med bibliotekfaglig utdanning mangler tilstrekkelige kvalifikasjoner og erfaring innen administrasjon og ledelse, vil det bli aktuelt å søke Statens bibliotektilsyn om dispensasjon fra forskriftene om utdanning.»

Det første eksemplet har jeg knapt sett problematisert. Men Fredrikstad har opprørt mange. BF-leder Randi Rønningen har tatt kraftig fatt i det gjennom et brev til Statens bibliotektilsyn. Vi må være årvåkne og jobbe hardt for å høyne bibliotekarers profesjonelle prestisje. Vi må vise at vi til og med overvinner den beskeste ironi: «Bibliotekarer må vise at de til og med egner seg som planleggingsministre.» Ja, det var det da...

■ Redaktør Erling Bergan

Returadresse:

**Bibliotekarforbundet
Lakkegata 21
0187 Oslo**

Bibliotekarforbundet

